

Ergenlerde Öfke ve Öfkeyi İfade Etme Biçimlerinin Ebeveynlik Stilleri, Duygusal Özerklik ve Bağlanma Özellikleriyle İlişkinin İncelenmesi*

Fatma Betül DAĞLI¹, Hatice DEVECİ ŞİRİN²

Özet

Bu araştırmanın amacı ergenlik dönemindeki bireylerin sürekli öfke ve öfkeyi ifade etme biçimlerinin duygusal özerklik düzeyleri, bağlanma yönelimleri ve ebeveynlerinin çocuk yetiştirme stilleriyle ilişki olup olmadığını incelemektir. Araştırmanın çalışma grubunu 370 kadın, 308 erkek olmak üzere 678 kişi oluşturmaktadır. Uygulamaya katılan ergenlerin kişisel bilgilerini elde edebilmek için Kişisel Bilgi Formu, sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarını belirlemek için Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarz Ölçeği, duygusal özerklik düzeylerini belirlemek için Duygusal Özerklik Ölçeği, ebeveynlerinin çocuk yetiştirme stillerini belirlemek için Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği ve bağlanma yönelimlerini belirlemek için Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri – İlişki Yapıları kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre anne babaya bağlanma yönelimi, ebeveynlik stilleri ve duygusal özerklik alt boyutları birlikte Öfke ve öfke ifade tarzının anlamlı yordayıcılarıdır. Buna göre sürekli öfkedeki toplam varyansın ortalama %12'si, içe yönlendirilmiş öfkedeki toplam varyansın ortalama %13'ü, dışsallaştırılmış öfkedeki toplam varyansın ortalama %14'ü ve öfke kontrolü toplam varyansın ortalama %14'ü bağımsız değişkenler tarafından açıklanmaktadır. Bu araştırma bulguları sonucunda ergenlik döneminde öfke ve öfke ifade tarzının açıklanmasında ebeveyn-çocuk etkileşimi ile ilgili dinamiklerin ve duygusal özerkliğin rolünün önemli olduğu görülmektedir. Araştırmanın bulguları ilgili literatür çerçevesinde tartışılarak araştırmacı ve alan uzmanlarına öneriler sunulmuştur.

Makale Bilgileri

Araştırma
Makalesi

Gönderim Tarihi
08/02/2023
Kabul Tarihi
31/01/2024
Yayın Tarihi
15/05/2024

Anahtar Kelimeler

Sürekli öfke,
Öfke ifade tarzı,
Bağlanma,
Duygusal
özerklik,
Ebeveynlik stili

* Bu çalışma birinci yazar tarafından Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde tamamlanmış "Ergenlerde öfke ve öfkeyi ifade etme biçimlerinin ebeveynlik stilleri, duygusal özerklik ve bağlanma özellikleriyle ilişkisinin incelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezinden uyarlanmıştır.

1 Konya Şehir Hastanesi, 0000-0002-0835-1521, cg.btlldgl@hotmail.com

2 Selçuk University, 0000-0002-0529-0209, haticedevicisirin@selcuk.edu.tr

Atıf:

Dağlı, F. B. ve Deveci Şirin, H. (2024). Ergenlerde öfke ve öfkeyi ifade etme biçimlerinin ebeveynlik stilleri, duygusal özerklik ve bağlanma özellikleriyle ilişkisinin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi [PAUEFD]*, 61, 15-38. <https://doi.org/10.9779/pauefd.1249209>

Giriş

Değişim ve gelişim her canlının doğasında vardır. Ancak insan diğer canlılardan farklı olarak gelişim sürecinde daha karmaşık özellikler sergilemektedir. İnsanın doğumundan ölümüne kadar baş etmesi gereken her bir gelişimsel stres onun yaşam serüvenindeki başarısını belirlemektedir. Gelişimin önemli dönemlerinden biri olan ergenlik dönemi, esasen çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemidir (Aydın, 1997). Ergenlik dönemindeki birey, çeşitli içselleştirme ve dışsallaştırma sorunları yaşamakta ve yaşanan sorunların izleri yetişkinlik döneminde hem fiziksel hem de zihinsel sağlığı etkilemektedir (Costello ve diğerleri, 2011). Fiziksel, duygusal, cinsel ve sosyal gelişim alanlarında birçok değişime uyum sağlamaya çalışan ergen için, bu süreçte duyguları yönetebilmek başarılı kimlik ve sosyal ilişkiler geliştirebilmek için son derece önemlidir.

Ergenlik döneminde yönetilmesi ve düzenlenmesi gereken önemli duygulardan biri öfkedir. Öfke, doyurulmamış isteklere, istenmeyen sonuçlara ve karşılanmayan beklentilere verilen, son derece doğal, evrensel ve insanı bir duygusal tepkidir (Soykan, 2003). Reddedilme, engellenme, mutsuzluk, alınganlık, hayal kırıklığı gibi birçok olumsuz duygu ile bağlantıları olan öfke, öte yandan olumlu bir şekilde yaşanıp yapıcı ifade edildiği zaman kişiye olumlu sonuçlar kazandıran normal ve sağlıklı bir duygudur (Kuppens ve diğerleri, 2003). Aslında öfke, düşmanlık, saldırganlık, bir başkasına fiili veya kasıtlı zarar verme ile eş anlamlı değildir. Saldırganlık ve şiddet öfke olmadan soğukkanlılıkla ortaya çıkabilir ve uygulanabilir. Öfke ifadesi mutlaka saldırganlığa yol açmaz ama öfke kontrol sorunları saldırgan davranma eğilimini ortaya çıkarabilir (Thomas, 2001). Bu sebeple bireylerin ne ölçüde öfkeli olduğunun yanı sıra öfkeyi ifade ediş tarzının önemli olduğu söylenebilir.

Öfke ifade ediş biçimleri bireyden bireye farklılık göstermektedir. İçselleştirilmiş öfke, dışsallaştırılmış öfke ve öfke kontrol olarak yapılan sınıflamada, içselleştirilmiş öfke; bireyin öfkeye neden olan düşünce ve duyguları bastırması ve içinde yaşama durumu, dışsallaştırılmış öfke; bireyin öfke duygusunu çevredeki insanlara veya objelere yöneltip saldırgan davranışlar gösterme durumu; kontrol edilen öfke ise, bireyin yaşadığı öfke duygusunu kontrol altına alabilme durumu olarak tanımlanmaktadır (Spielberger ve diğerleri, 1983). Öfkeyi ve öfkenin ifade edilme tarzını etkileyen birçok etmen olabileceği gibi bireysel ve aile ile ilgili faktörler önem arz etmektedir.

Aile ve ebeveynler tıpkı diğer gelişimsel dönemlerde olduğu gibi ergenlik döneminde de ergenin sağlığı üzerindeki etkisi olan en önemli güçtür. Ebeveynin çocuklarına karşı sergilediği tutum ve davranışlar çocuklarının kişilik gelişimini şekillendirmektedir (Demiriz ve Öğretir, 2007). Ebeveynlik, çocuğun deneyimleyeceği sonuçları

etkilemek için hem bireysel hem de çocukla birlikte ortaya konan birçok özel davranışı içeren karmaşık bir faaliyettir. Ebeveyn ve çocuk, bu süreçte çocuğu sosyalleştirerek hayata hazırlamak için etkileşime girmektedir. Bu yoğun etkileşim esnasında çocuğa bağırarak gibi belirli ebeveynlik davranışları çocuk gelişimini etkilese de, belirli bir davranışa tek başına bakmak yanıltıcıdır. Bu sebeple ebeveyn-çocuk ilişkisi ile ilgili fikir sahibi olmak için tekrar eden etkileşimlerin oluşturduğu ebeveynlik stilleri daha açıklayıcı olabilir.

Ebeveynin çocuk yetiştirme stilleri ifadesi, ebeveynin çocuğu kontrol etme ve sosyalleştirme çabalarının tamamını tanımlamak için kullanılmaktadır (Darling, 1999). Ebeveynlik stilleri ile ilgili farklı sınıflamalar olmakla beraber (Maccoby ve Martin, 1983, Steinberg ve diğerleri, 1991), Darling ve Steinberg (1993) tüm sınıflandırmaları ortak bir çerçevede toplayarak çocuk yetiştirme stillerinin kategori ve boyutlarını yeniden tanımlamıştır. Ebeveynlik stilleri, açıklayıcı/otoriter, otoriter, izin verici/şımartan, izin verici/ihmalkar olarak adlandırılmıştır. Buna göre; açıklayıcı / otoriter ebeveyn stili orta düzeyde denetim, yüksek düzeyde sevginin sunulduğu, kuralların uzlaşısı ile konulduğu, çocukların bağımsızlık ve özerkliğinin desteklendiği demokratik olarak bilinen ebeveynlik stildir. Otoriter ebeveynlik stili; kuralların sadece ebeveynler tarafından oluşturulduğu, çocuklardan koşulsuz itaat beklendiği, temel ihtiyaçların karşılandığı ancak sevgi ve ilginin sınırlı sunulduğu ebeveynlik stildir. İzin Verici / şımartan ebeveyn stili ise sevginin sunulduğu ancak denetimin yok denecek kadar az olduğu, ebeveynlerin çocuğun her isteğini gerçekleştirdiği, kural koymakta güçlük yaşandığı ebeveynlik stiline işaret ederken, izin verici / ihmalkar ebeveyn stili ne yeterli düzeyde denetim ne de yeterli düzeyde sevginin sunulduğu, ebeveynin kendi istek ve gereksinimlerini ön planda tutarken çocuğun temel ihtiyaçlarını dahi görmezden geldiği ebeveynlik stildir (Sümer ve Şendağ, 2009). Ergenlik dönemindeki bireylerin örneklemi oluşturduğu öfke ve aile ile ilgili değişkenlerin incelendiği araştırmalarda ebeveynin izin verici tutumunun öfke ve antisosyal davranışla ilişkili olduğu (Houltberg, ve diğerleri,2016), ebeveynlerini demokratik ve izin verici / müsamahakâr algılayan ergenlerin, ebeveynlerini izin verici / ihmalkar ve otoriter algılayan ergenlere göre öfkelerini daha kabul edilebilir şekilde ifade ettiklerine (Özyürek ve Özkan, 2015), ergenlerin sürekli öfke düzeyini ve öfke ifade biçimlerini en fazla etkileyen faktörlerin kaygı, cinsiyet ve aile tipi olduğuna (Özmen ve diğerleri, 2016), ebeveyn koruyucu tutumu ile sürekli öfke arasında ilişki olduğuna (Bulut, 2018) dair bulgular elde edilmiştir.

Ebeveynlik, birçok karmaşık ve birbirinin zıttı olan duyguyu barındıran bir görevdir. Çünkü ebeveyn, genetik, duygusal, psikolojik ve sosyal açıdan güçlü biçimde bağlı olduğu yavrusunu bir taraftan sarıp kucaklarken diğer taraftan bağımsızlaştırma ve özerkliğini kazandırma

sorumluluğunu gerçekleştirmelidir. Özerklik, bireylerin kendi kendilerini yönetebilme becerisi olarak tanımlanırken (Köseoğlu ve Erçevik, 2015), duygusal özerklik bireyin ebeveyninden ve akranlarından duygusal olarak uzaklaşıp bağımsızlaşması olarak tanımlanmaktadır. Steinberg ve Silverberg (1986), duygusal özerkliği ergenlik dönemiyle başlayıp yetişkinlik dönemine kadar devam eden bir süreç olarak dört alt boyutta incelemiştir; ebeveyni idealleştirmeme, bireyleşme, ebeveyne bağımlı olmama ve ebeveyni insan olarak algılama. Ebeveyni idealleştirmeme boyutu, ergenin ebeveyninin de hata yapabileceğini ve aralarında görüş farkı olabileceğini kabul etmesidir. Ergenin seçim ve eylemlerde üzerine görev alması ise bireyleşme boyutunu oluşturmaktadır. Ebeveyne bağımlı olmama boyutu ise bireyin ebeveynine yönelik olan çocuksu bağlarından kopup problem çözebilme becerisidir. Ergenin ebeveynini ebeveynlik rolü dışında görebilmesi ise ebeveyni insan olarak algılama boyutunu oluşturmaktadır. Çocukluk döneminin bitmesiyle birlikte ergenlik dönemine giren birey ailenin diğer üyeleri ve akranlarıyla farklı bir iletişim ve etkileşim sürecine girmektedir. Ergen bu süreçte duygu, düşünce ve davranış olarak ailesinden ve akranlarından bağımsızlaşmaya başlamaktadır (Köseoğlu ve Erçevik, 2015). Ergenlik dönemindeki bireylerin örneklemini oluşturduğu ve duygusal özerklik, ebeveynlik ve öfke değişkenini inceleyen araştırmalarda; duygusal özerkliğin ebeveynlik stilleriyle ilişkisi olduğuna (Baumrind, 2005; Chan ve Chan, 2009), özerklik çabalarının ebeveyn-ergen çatışmasına sebep olabileceğine (Fulgini, 1998; Zhang ve Fulgini, 2006), ebeveynlerin psikolojik sağlığının çocukların duygusal özerklik gelişimini, içselleştirme ve dışsallaştırma problemlerini etkilediğine (Garber ve Little, 2001), bunun yanı sıra içselleştirme sorunlarıyla saldırganlık arasında öfkenin aracı rolü olduğuna (Gresham ve diğerleri, 2016) dair bulgular rapor edilmiştir.

Duygusal özerklik ve ebeveynlik stilleri kapsamında öfke ele alındığında görünen o ki öfkenin ifadesinde aile ve ebeveynlerin etkisi oldukça belirgin hale gelmektedir. Bu değişkenlerin yanı sıra ergenin öfke ve öfke ifade tarzını etkileyebilecek önemli bir değişken ise duygu düzenleme yeterliliği olabilir. Çünkü öfke ve özerklik duygusu da tüm duygular gibi düzenlemesinde ve kontrol edilmesinde yeterlilik gerektirmektedir. Son yıllarda duygu düzenleme ile ilgili hipotezleri açıklamak için en sık başvurulan kuram Bağlanma kuramıdır. Bowlby (1973) bağlanmayı, bireylerin kendileri için önemli gördükleri diğer kişilere yönelik geliştirmiş oldukları kuvvetli bağ olarak tanımlamıştır. Çocuk dünyaya geldiğinde ilk sosyal ilişkisini ailesiyle kurmaktadır ve bakımını üstlenen kişiyle olan ilişkisine göre farklı bağlanma yönelimleri ortaya çıkmaktadır. Bağlanma sisteminin şekillenmesinde bireysel farklılıklar bireylerin hayatlarındaki önemli kişilerle ilgili oluşturdukları içsel temsillerden kaynaklanmaktadır (Collins, 1996;

Collins ve Feeney, 2004; Collis ve Read, 1990; Shaver ve Mikulincer, 2007). Bağlanma figürünün duyarlılığı bağlanmada bireysel farklılıkların belirleyicisi olmaktadır (Ainsworth ve diğerleri, 2015). Bağlanma figürü ulaşılabilir, duyarlı ve destekleyici ise olumlu formda “ben ve ötekiler” içsel modelleri tasarlanır ve birey hayatındaki önemli kişilere karşı güvenli bağlanma geliştirir. Eğer bağlanma figürü ulaşılabilir ve destekleyici değil ise “ben ve ötekiler” modelleri olumsuz içsel çalışan modeller formunda oluşur ve birey hayatındaki önemli kişilere karşı güvensiz bağlanma geliştirir (Shaver ve Mikulincer, 2007). Güvensiz bağlanma iki temel boyutta ele alınmaktadır. Kaçınma boyutunda yer alan bireyler olası terk edilme durumundan kendini korumak için yaşamlarındaki insanlara karşı bağlılık geliştirmekte güçlük yaşarken, kaygılı bağlanan bireyler önem verdikleri kişiler tarafından gerçekte sevilmediklerini, terk edilebileceklerini düşünerek yakın oldukları kişilerle teması daha çok arttırmaya odaklanmaktadır (Collins ve Feeney, 2004; Hazan ve Shaver, 1987, 1994). Bireylerin hayatlarındaki önemli kişilere bağlanma biçimleri onların duygularını nasıl düzenlediklerinin belirleyicisi olmaktadır. Ergenlik dönemindeki bireylerin örneklemini oluşturduğu araştırmalarda, bağlanma yöneliminin kişisel uyumla (Aslan ve Güven, 2010), saldırganlık davranışlarıyla (Kaplan ve Aksel, 2013) ve sürekli öfkeyle (Troisi ve D’Argenio, 2004) ilişkili olduğu rapor edilmiştir.

Bu araştırmanın bağımlı değişkeni olan öfke, bireyin hem ergenlikte hem de ilerleyen dönemlerdeki yaşam kalitesinin düzeyini etkileyen çok güçlü bir duygudur (Karababa ve Dilmaç, 2015). Özellikle ergenlik dönemiyle birlikte birey, kendisi, ailesi ve toplum ile ilgili zaman zaman çatışmalar yaşamakta ve alay edilme, eleştirilme, reddedilme, utandırılma gibi davranışlara karşın daha duyarlı davranmakta, bu tarz davranışları kişiliğine karşı bir tehdit olarak algılamaktadır (Albayrak ve Kutlu, 2009a). Ergenlik döneminin insan gelişimi sürecindeki en kritik dönemlerden biri olması bu dönemde ergenlerin yaşadığı öfke duygusu ve öfkeyi ifade etme biçimlerinin altında yatan psikolojik etmenlerin açıklanması önleyici müdahalelerin geliştirilmesi için son derece önemlidir. Geçmiş araştırmaların sonuçları incelendiğinde öfke ve ifade tarzının, ebeveyn tutumları, duygusal özerklik ve bağlanma yönelimi açısından ele alınmadığı görölmektedir. Bu sebeple bu araştırmada ergenlerin sürekli öfke ve öfkeyi ifade etme biçimleri duygusal özerklik düzeyleri, bağlanma yönelimleri ve ebeveynlerinin çocuk yetiştirme stilleri bakımından ele alınmakta ve öfkenin ifade ediliş biçimi üzerinde bu değişkenlerin etkisi ortaya konmaktadır. Bu amaçla bu çalışmada “Bireylerin duygusal özerklik, ebeveynlik stilleri ve bağlanma özellikleri alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları sürekli öfke, içselleştirilmiş öfke, dışsallaştırılmış öfke ve öfke kontrol puanlarını anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?” sorusuna yanıt aranmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada bağımlı değişkenler ile bağımsız değişkenler arasındaki ilişkileri ortaya koymak amacıyla genel tarama modelinde korelasyonel desen kullanılmıştır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2008; Karasar, 2012). Araştırmanın bağımlı değişkenleri sürekli öfke, kontrol edilmiş öfke, dışsallaştırılmış öfke ve içselleştirilmiş öfkedir. Araştırmanın bağımsız değişkenleri ise Duygusal özerklik ölçeği alt boyutları olan bireyleşme", "ebeveyne bağımlı olmama", "ebeveyni idealleştirmeme" ve " ebeveyni bir insan olarak algılama", ebeveynlik tutumlarından anne ve baba için "açıklayıcı otoriter", "izin verici ihmalkar", "otoriter" ve "izin verici şımartan" ebeveynlik stilleri ve güvensiz bağlanma boyutları olan anneye ve babaya kaçınmacı ve kaygılı bağlanmadır. Araştırma için Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Yerel etik kurulu 11.12.2019 tarihli 2019/361 sayılı kararına göre etik kurul onayı alınmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu tesadüfi örneklem yöntemiyle oluşturulmuştur. Araştırmanın veri toplama süreci olan 2019-2020 yılları arasında KOVİD-19 salgını ile ilgili sosyal mesafe tedbirleri gereği ölçek formları çevrim içi formlara dönüştürülmüştür. Formlar çevrim içi sosyal ağlar aracılığı ile ulaştırılan yaşları 11 ile 15 arasında değişen 370'i (%54,6) kadın ve 308'i (%45,4) erkek olmak üzere toplam 678 katılımcı tarafından doldurulmuştur. Katılımcılardan 341 (%50,3)'i ortaokul, 337 (%49,7)'si lisede öğrenim görmektedir.

Katılımcıların, ebeveynlerinin eğitim durumu incelendiğinde babaların %1,5'i okur-yazar değil, %29, ilköğretim, %28,8'i ortaöğretim, %30,8'i yükseköğretim, annelerin %3,7'si okur-yazar değil, %45,6'sının ilköğretim, %19,6'sının ortaöğretim %21,1'nin yükseköğretim düzeyinde öğrenim gördüğü tespit edilmiştir. Katılımcıların kardeş sayısı incelendiğinde, % 6,5'i tek çocuk, %32,4'ü iki kardeş, %61,1'i ise üç ve daha fazla kardeşe sahiptir. Katılımcıların %2,5'i psikolojik destek alırken %97,5'nin psikolojik destek almadığı saptanmıştır.

Çalışmada Kullanılan Ölçme Araçları

Duygusal Özerklik Ölçeği (DÖÖ) Türkçe Formu

Bu araştırmada ergenlerin duygusal özerkliğini değerlendirmek için Tatar ve diğ. (2016) tarafından Türkçe'ye uyarlanan 'Duygusal Özerklik Ölçeği' kullanılmıştır. Ölçek 4'lü Likert tipi bir ölçek olup, katılımcılar kendilerini 1=hiç katılmıyorum ile 4=tamamen katılıyorum arasında değerlendirmektedirler. Ölçek 20 maddeden ve "bireyleşme", "ebeveyne bağımlı olmama", "ebeveyni idealleştiremememe" ve " ebeveyni bir insan olarak algılama" olmak üzere 4 alt boyuttan

oluşmaktadır. Ölçek maddelerine “Annem ve babam hemen hemen hiç hata yapmaz.” ve “Annem ve babam iş yerindeki gibi davranır” maddeleri örnek verilebilir.

DÖÖ'nün doğrulayıcı faktör analizi sonucunda test edilen uyum endeksleri bakımından hesaplanan değerlerin GFI= 0.811, AGFI= 0.772, RMSEA= 0.092, RMR= 0,079 olduğu bildirilmiştir (Tatar, Bildik, Yektaş, Hamidi, ve Özmen, 2016). Bu çalışma için Cronbach Alfa iç tutarlık güvenilirlik katsayısı ebeveyne bağımlı olmama için .56, ebeveyni idealleştirmeme alt boyutu için .73, ebeveyni bir insan olarak algılama alt boyutu için .58 ve bireyleşme alt boyutu için .65 olarak bulunmuştur.

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri – İlişki Yapıları (YİYE-İY)

Bu çalışmada ergenlerin yakın ilişkilerde gösterdikleri bağlanma örüntülerini ölçmek için YİYE-İY kullanılmıştır. Ölçek Karataş (2016)) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır ve anne, baba, yakın arkadaş ve romantik partnere bağlanmayı ölçmektedir. Bu çalışma kapsamında 9 maddeden oluşan YİYE-İY Anne ve yine 9 maddeden oluşan YİYE-İY Baba formları kullanılmıştır. Ölçek bağlanmaya ilişkin kaçınma ve bağlanmaya ilişkin kaygı olmak üzere iki alt boyuttan oluşan 1= hiç katılmıyorum, 7=kesinlikle katılıyorum arasında katılımcıların kendilerini değerlendirdikleri 7'li Likert tipi bir ölçüm aracıdır. YİYE İY anne formunun doğrulayıcı faktör analizi sonucunda test edilen uyum endeksleri bakımından hesaplanan değerlerin GFI=0.98, RMSEA= 0.08, CFI=0.97, SRMR=0.09 , $\chi^2/sd=3.08$ olduğu, YİYE İY- Baba Formu için ise GFI=0.98, RMSEA= 0.10, CFI=0.97, SRMR=0.13 , $\chi^2/sd=4.36$ olduğu bildirilmiştir. (Karataş, 2016; Karataş ve Demir, 2019). Ölçekten alınan yüksek puan kaçınmacı bağlanmanın ya da kaygılı bağlanmanın yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçek maddelerine “Sorunlarımı ve kaygılarımı genellikle annemle paylaşıyorum” ve “Babama gerçekte ne hissettiğimi göstermemeyi tercih ederim” gibi maddeler örnek verilebilir. Ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı “anne kaçınma” için .85, “anne kaygı” için .64, “baba kaçınma” için .88 ve “baba kaygı” için .68 olarak hesaplanmıştır (Karataş, 2016; Karataş ve Demir, 2019).

Bu çalışma için Cronbach Alfa katsayısı anne kaçınmacı bağlanma için .70, anne kaygılı bağlanma için .82, baba kaçınmacı bağlanma için .78 ve baba kaygılı bağlanma için .86 bulunmuştur.

Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği

Bu araştırmada ebeveynlerin çocuklarını yetiştirme stillerini ölçmek için Sümer ve Güngör (1999) tarafından geliştirilen “Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek, 22 madde "sıkı denetim/kontrol" ile "kabul/ilgi" olmak üzere iki alt boyuttan oluşan 1=hiç doğru değil ile 5=çok doğru arasında katılımcıların kendilerini değerlendirdikleri 5'li Likert tipi bir ölçüm aracıdır. Katılımcıların her

madde için anne ve babalarını ayrı ayrı puanlamaları istenmektedir. Ölçekte iki alt boyuttan alınan puanlar kullanılarak "açıklayıcı otoriter", "izin verici ihmalkar", "otoriter" ve "izin verici şımartan" olmak üzere dört ebeveynlik stiline ait değerlendirme elde edilmektedir. Ölçek maddelerine "sorunlarımı çözmeme destek olurdu" ve "Benimle sık sık rahatlatıcı bir şekilde konuşurdu" maddeleri örnek verilebilir.

Ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı "anne kabul/ilgi boyutu" için .94, "anne sıkı denetim/kontrol boyutu" için .80, "baba kabul/ilgi boyutu" için .94, "baba sıkı denetim/kontrol boyutu" için .70 olarak bulunmuştur (Sümer ve Güngör, 1999). Bu çalışma kapsamında Cronbach Alfa katsayısı anne kabul/ilgi boyutu için .89, anne sıkı denetim/kontrol boyutu için .79, baba kabul/ilgi boyutu için .90 ve baba sıkı denetim/kontrol boyutu için .83 bulunmuştur.

Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarz Ölçeği

Bu araştırmada ergenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarını ölçmek için Özer (1994) tarafından Türkçeye uyarlanan Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin Türkçe formu aracılığı ile öfke ifade tarzı, sürekli öfke duygusu ve kontrol edilmiş öfke, dışsallaştırılmış öfke ve içselleştirilmiş öfke olarak değerlendirilmektedir. Ölçek, sürekli öfkeyi ölçmeye yönelik 10 madde, kontrol edilmiş öfke, dışsallaştırılmış öfke ve içselleştirilmiş öfke olmak üzere üç alt boyut altında 24 madde olmak üzere toplam 34 maddeden oluşan katılımcıların kendilerini 1=hiç tanımlamıyor, 4=tamamen tanımlıyor arasında değerlendirdikleri 4'lü Likert tipi bir ölçüm aracıdır. Sürekli öfkeden alınan yüksek puanlar, öfke düzeyinin yüksek olduğunu; öfke-içte ölçeğindeki yüksek puanlar, öfkenin baskılanmış olduğunu, içte tutulduğunu; öfke-dışa ölçeğindeki yüksek puanlar, öfkenin kolayca ifade ediliyor olduğunu ve öfke-kontrol ölçeğindeki yüksek puanlar ise öfkenin kontrol edilebildiğini göstermektedir (Özer ve diğerleri,2016). Ölçek maddelerine "Çabuk parlarım" ve "Başkalarıyla tartışırım" gibi maddeler örnek verilebilir.

Güvenirlilik çalışmasında Cronbach Alfa değerleri her boyut için ayrı ayrı hesaplanmıştır. Sürekli öfke için .79, öfke kontrolü için .84, dışa yönelik öfke için .78 ve içe yönelik öfke için ise .62 olarak bulunmuştur. Bu çalışma için Cronbach Alfa katsayısı sürekli öfke için .85, içselleştirilmiş öfke için .69, dışsallaştırılmış öfke için .82 ve öfke kontrol için .85 bulunmuştur.

Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu, araştırmacılar tarafından katılımcılara ait kişisel bilgileri elde etmek amacıyla geliştirilmiştir. Formda, yaş, cinsiyet, öğrenim düzeyi, kardeş sayısı, ebeveynlerin eğitim durumu ve psikolojik destek alma durumuna dair sorular yer almaktadır.

Veri Toplama Süreci

Araştırma verileri 2019 ile 2020 tarihleri arasında çevrimiçi formlar aracılığı ile toplanmıştır. Katılımcılara araştırma ile ilgili, katılımın gönüllülük ilkesine dayandığı ve istedikleri herhangi bir zamanda araştırmadan çekilebileceklerine dair bilgi verilmiştir.

Veri Analizi

Araştırma verileri üzerinde kategorik değişkenler için sıklık ile yüzde, sürekli değişkenler içinse ortalama ve standart sapma raporlanmıştır. Veriler SPSS 25 paket programıyla analiz edilmiştir. Anlamlılık düzeyi .05 alınmıştır. Sürekli öfke ve öfke ifade tarzı alt boyutu üzerinde bireylerin duygusal özerklik, ebeveyn stilleri ve bağlanma alt boyut puanlarının etkisi Backward seçim yöntemli regresyon analizi ile analiz edilmiştir. Regresyon analizi varsayımlarını sağlamak amacıyla değişkenler arasındaki doğrusal ilişki Pearson korelasyon analizi ile test edilmiştir. Çarpıklık, basıklık (normal dağılım için -1,5 ile 1,5 arasında olması beklenir) ve VIF (5'den küçük olması çoklu bağlantı olmadığını gösterir) değerleri ile açıklayıcılık katsayısı, modelin tümel test sonuçları, Durbin Watson değeri de raporlanmıştır (Alpar, 2021; Tabachnick ve Fidell, 2013).

Bulgular

Araştırmanın bağımlı ve bağımsız değişkenleri arasındaki ilişkinin boyutunu ve yönünü belirlemek için Pearson korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Sonuçlar Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1.

Bağımlı ve Bağımsız Değişkenlere İlişkin Pearson Korelasyon Analizi Bulguları

	SÖ	İç	Dış	Kontro l	
Duygusal Özerklik	Bireyleşme	.303*	.323*	.310*	-.249*
	Ebeveyne bağımlı olmama	.155*	.148*	.195*	-.206*
	Ebeveyni idealleştirmeme	.086*	.103*	.126*	-.223*
	Ebeveynin bir insan olarak algılanması	.161*	.134*	.197*	-.153*
Ebeveyn Stilleri	Anne_Açıklayıcı Otoriter	.029	.028	.037	-.017
	Anne_İzin Verici İhmalkar	-.068	-.029	-.048	-.067
	Anne_Otoriter	.208*	.185*	.221*	-.105*
	Anne_İzin Verici Şımartan	-.163*	-.173*	-.200*	.171*
	Baba_Açıklayıcı Otoriter	.046	-.047	-.007	-.057
	Baba_İzin Verici İhmalkar	.014	.001	.038	-.069
	Baba_Otoriter	.135*	.169*	.194*	-.092*
Yakın İlişkilerde Yaşantılar	Baba_İzin Verici Şımartan	-.192*	-.129*	-.225*	.207*
	Anne Kaçınma	.099*	.134*	.103*	-.098*
	Anne Kaygı	.167*	.225*	.200*	-.048
	Baba Kaçınma	.146*	.152*	.138*	-.129*
	Baba Kaygı	.137*	.164*	.171*	-.075

Pearson korelasyon analizi bulgularına göre anne açıklayıcı-otoriter, anne izin verici ihmalkar, baba açıklayıcı otoriter, baba izin verici ihmalkar bağımsız değişkenlerinin bağımlı değişkenlerle ilişkisi olmadığı yine babaya kaygılı bağlanma bağımsız değişkeninin ise kontrol edilmiş öfke değişkeni ile ilişkisinin olmadığı gözlenmiştir. Öte yandan Tablo 1'de görüldüğü gibi araştırmanın diğer bağımsız değişkenlerinin bağımlı değişkenlerle düşük ve orta düzeyde ilişkiler gösterdiği görülmektedir. Korelasyon analizi bulgularına sürekli öfke ve her bir öfke ifade etme tarzı alt boyutu üzerinde bireylerin duygusal özerklik, ebeveyn stilleri ve bağlanma alt boyut puanlarının etkisi Backward seçim yöntemli regresyon analizi ile analiz edilmiştir. Çarpıklık, basıklık ve VIF değerleri ile açıklayıcılık katsayısı, modelin tümel test sonuçları Durbin-Watson değerleri de raporlanmıştır. Sonuçlar Tablo 2, Tablo 3, Tablo 4 ve Tablo 5'de yer verilmiştir.

Tablo 2.*Bağımsız Değişkenlerin Sürekli Öfke Puanlarını Açıklama Düzeyi*

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişkenler	B	Beta	t	p	VIF
Sürekli Öfke (Çarpıklık=,462; Basıklık=-,055)	(Constant)	1.575		12.909	<.001	
	Anne Kaçınma	-.015	-.037	-.915	.361	1.261
	Anne Kaygı	.019	.060	1.542	.124	1.173
	Baba Kaçınma	.015	.036	.790	.430	1.543
	Baba Kaygı	-.015	-.048	-.835	.404	2.565
	Anne_Otoriter	.140	.104	2.655	.008	1.176
	Anne_İzin Verici Şımartan	.038	.030	.622	.534	1.743
	Baba_İzin Verici Şımartan	-.121	-.091	-2.328	.020	1.174
	Bireyleşme	.238	.245	5.851	<.001	1.340
	Ebeveyne bağımlı olmama	.076	.076	1.689	.092	1.533
	Ebeveyni idealleştirmeme	-.072	-.074	-1.663	.097	1.528
	Ebeveynin bir insan olarak algılanması	.033	.030	.729	.466	1.265

R² =,119; s=,561; F= 18,126; p<0,001; DW=1,894

Sürekli öfke alt boyutu üzerinde 12 bağımsız değişkenin etkisinin değerlendirildiği çalışmada; sabit terim ($\beta_0=1.575$; $p<0.001$), Anne otoriter ($\beta=.140$; $p=0.008$), Baba izin verici şımartan ($\beta=-.121$; $p=0.020$), Bireyleşme ($\beta=.238$; $p<0.001$) anlamlı bulunmuştur.

Tablo 3.*Bağımsız Değişkenler İçselleştirilmiş Öfke Puanlarını Açıklama Düzeyi*

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişkenler	B	Beta	t	p	VIF
	(Constant)	1,512		18.324	<.001	
	Anne Kaçınma	- .005	-.014	-.312	.756	1.547

İçe (Çarpıklık=,274; Basıklık=-,117)	Anne Kaygı	.041	.147	3.902	<.001	1.095
	Baba Kaçınma	.006	.017	.410	.682	1.325
	Baba Kaygı	-.019	-	-1.249	.212	2.461
	Anne Otoriter	.053	.044	1.056	.292	1.335
	Anne İzin Verici Şımartan	-	-.012	-.285	.776	1.404
	Baba Otoriter	.080	.068	1.797	.073	1.103
	Baba İzin Verici Şımartan	.023	.019	.412	.680	1.650
	Bireyleşme	.239	.272	7.212	<.001	1.103
	Ebeveyne bağımlı olmama	.030	.033	.844	.399	1.182
	Ebeveyni idealleştirmeme	-	-	-.873	.383	1.531
	Ebeveynin bir insan olarak algılanması	-	-.017	-.434	.664	1.250

R² =.132; s=.503; F= 34.203; p<0.001; DW=1.863

İçe öfke alt boyutu üzerinde 12 bağımsız değişkenin etkisinin değerlendirildiği çalışmada; sabit terim ($\beta_0=1,512$; $p<0,001$), Anne Kaygı ($\beta=.041$; $p<0,001$), Bireyleşme ($\beta=.239$; $p<0,001$) anlamlı bulunmuştur.

Tablo 4.

Bağımsız Değişkenlerin Dışsallaştırılmış Öfke Puanlarını Açıklama Düzeyi

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişkenler	B	Bet a	t	P	VIF
Dışa (Çarpıklık=,616; Basıklık=-,023)	(Constant)	1.326		10.934	<.001	
	Anne Kaçınma	-	-	-1.588	.113	1.254
	Anne Kaygı	.031	.096	2.480	.013	1.167
	Baba Kaçınma	-	-	-.149	.882	1.590
	Baba Kaygı	-	-	-.496	.620	2.569
	Anne Otoriter	.119	.085	2.147	.032	1.240
	Anne İzin Verici Şımartan	.009	.007	.141	.888	1.739
	Baba Otoriter	.067	.049	1.188	.235	1.363
	Baba İzin Verici Şımartan	-.143	-	-	.008	1.193
	Bireyleşme	.202	.200	4.860	<.001	1.318

Ebeveyne bağımlı olmama	.093	.089	2.288	.022	1.173
Ebeveyne idealleştirmeme	-	-	-.934	.351	1.549
Ebeveynin bir insan olarak algılanması	.071	.060	1.512	.131	1.257

R²=.141; s=.577; F= 21.971; p<0.001; DW=1.879

Dışa öfke alt boyutu üzerinde 12 bağımsız değişkenin etkisinin değerlendirildiği çalışmada; sabit terim ($\beta_0=1,326$; $p<0,001$), Anne Kaygı ($\beta=.031$; $p=0,013$), Baba İzin Verici Şımartan ($\beta=-,143$; $p=0,008$), Bireyleşme ($\beta=.202$; $p<0,001$), Ebeveyne bağımlı olmama ($\beta=.093$; $p=0,022$) anlamlı bulunmuştur.

Tablo 5.*Bağımsız Değişkenlerin Kontrol Edilmiş Öfke Puanlarını Açıklama Düzeyi*

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişkenler	B	Beta	t	p	VIF
Kontrol (Çarpıklık=.078; Basıklık=-,325)	(Constant)	3.220		24.570	<.001	
	Anne Kaçınma	.008	.018	.440	.660	1.287
	Anne Kaygı	.013	.040	1.035	.301	1.150
	Baba Kaçınma	.002	.005	.099	.921	1.590
	Baba Kaygı	-.013	-	-.675	.500	2.566
	Anne Otoriter	.005	.003	.076	.940	1.444
	Anne İzin Verici Şımartan	.037	.027	.586	.558	1.605
	Baba Otoriter	.028	.020	.501	.617	1.249
	Baba İzin Verici Şımartan	.195	.138	3.620	<.001	1.094
	Bireyleşme	-.148	-.143	-3.448	.001	1.287
	Ebeveyne bağımlı olmama	-.080	-	-1.656	.098	1.529
	Ebeveyni idealleştirmeme	-.108	-.105	-2.321	.021	1.526
	Ebeveynin bir insan olarak algılanması	-.073	-.061	-1.508	.132	1.216

R²=.103; s=.603; F= 19.297; p<0.001 DW=1.907

Kontrol alt boyutu üzerinde 12 bağımsız değişkenin etkisinin değerlendirildiği çalışmada; sabit terim ($\beta_0=3,220$; $p<0,001$), Baba İzin Verici Şımartan ($\beta=.195$; $p<0,001$), Bireyleşme ($\beta=-,148$; $p=0,001$), Ebeveyni idealleştirmeme ($\beta=-,108$; $p=0,021$) anlamlı bulunmuştur.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Araştırma bulgularına göre araştırmanın 12 bağımsız değişkeni ergenlerin sürekli öfke düzeyini ortak etki ile anlamlı düzeyde açıklamaktadır. Annenin otoriter, babanın izin verici şımartan ebeveynlik tarzını benimsemesi ve duygusal özerkliğin bir alt boyutu olan bireyleşme düzeyi ergenin sürekli öfke duygusunu etkilemektedir. Bu değişkenler sürekli öfkedeki toplam varyansın ortalama %12'sini açıklamaktadır. Beta katsayısına göre etkisi en yüksek olan bağımsız değişkenin ise duygusal özerkliğin bireyleşme ($\beta=,238$) alt boyutu olduğu saptanmıştır.

Geçmiş çalışmalarda otoriter ebeveynlik stiliyle çocukta görülen öfke arasında ilişki olduğuna dair bulgular bulunmaktadır (Setiawati ve diğerleri, 2020). Ayrıca öfkenin tetikleyebileceği ebeveyn-ergen çatışma yoğunluğunun izin verici ve otoriter ebeveynlik stilini kullanan ebeveynlerle gençler arasında daha yüksek olduğu bildirilmiştir (Bi ve diğerleri, 2018). Aile içinde sosyalleşmeleri kısıtlanmış (Montemayor, 1983), ebeveynini baskıcı tanımlayan ergenlerin öfkelerini kontrol etmekte zorlanmalarının yanı sıra sürekli öfke düzeylerinin de yüksek olduğu bulunmuştur (Albayrak ve Kutlu, 2009b). Otoriter, baskılayıcı stile sahip olan ebeveynler çocuklarına sevgi gösterme, yakın ilişki kurma, iletişime girme, birlikte karar verme ve çocuklarının isteklerine kulak vermede sınırlılıklar yaşadığı gibi disiplin yöntemi olarak da cezayı kullanmaktadırlar (Güngör, 2002; Acar, 2015). Sonuç olarak, ebeveynlerin bu engelleyici davranışlarının ergenlerde sürekli öfkenin oluşmasına sebep olduğu düşünülmektedir. İzin verici / şımartan tutumu benimseyen ebeveynlerin ise çocuklarına karşı ilgi ve sevgileri çok yüksek olmasına rağmen çocuklarının davranışları üzerinde kontrolleri oldukça düşüktür (Sümer ve Güngör, 1999). Ailenin çocuğun olumsuz davranışları üzerindeki düşük kontrolün ergenin yaşadığı öfke duygusunu normalleştirip ergendeki sürekli öfke düzeyini artırabileceği düşünülmektedir.

Araştırma bulgularında sürekli öfkenin en önemli yordayıcısının duygusal özerkliğin bireyleşme alt boyutu olduğu görülmektedir. Daha önceki çalışmalar olumsuz davranışlar ve şiddet eğiliminin ergenlerin bireyleşme düzeyi ile ilişkili olabileceğine dair bulgular ortaya koymuştur (Acar, 2015; Kılıçarslan ve Parmaksız, 2020). Öfke doğrudan şiddet ve olumsuz davranışa sebep olmasa da ilgili mekanizmaları tetiklemektedir. Bireyleşme, ergenin kendi kararlarını kendinin vermesi ve davranışlarının yönünü tayin etmesi gibi sonuçları içermektedir. Bazı durumlarda aile, ergenin istediği özerkliği vermeye henüz hazır olmayabilir. Ergen, bu geçiş sürecini engellenme olarak yorumlayabilir. Bu durumun öfke duygusunu ve reaktif saldırganlık, proaktif saldırganlık (Aydın ve Akgün, 2007; Kesen ve diğerleri, 2007) gibi öfke ile ilişkili yapıları tetikleyebileceği düşünülmektedir.

Araştırma bulgularına göre araştırmanın 12 bağımsız değişkeni ergenlerin içselleştirilmiş öfke düzeyini ortak etki ile anlamlı düzeyde açıklamaktadır. Ergenin anneye kaygılı bağlanması ve duygusal özerkliğin bir alt boyutu olan bireyleşme düzeyi ergenin öfkeyi içselleştirmesini etkilemektedir. Bu değişkenler içselleştirilmiş öfkedeki toplam varyansın ortalama %13'ünü açıklamaktadır. Beta katsayısına göre etkisi en yüksek olan bağımsız değişkenin ise duygusal özerkliğin bireyleşme ($\beta=,272$) alt boyutu olduğu saptanmıştır.

Bireylerin bağlanma yönelimleri yaşamları boyunca duygularını nasıl düzenleyeceklerine kılavuzluk etmektedir (Shaver ve Mikulincer, 2007). Öfke bireyin hissedebileceği en güçlü ve yoğun duygulardan biri olduğu için bağlanma ile ilişkisi geçmiş bulgularla ortaya konmuştur. Örneğin; İmamoğlu (2003), güvensiz bağlanma boyutları ile bastırılmış öfke arasında ilişki olduğunu saptamıştır. Yine Muris ve diğerleri, (2004) kaygılı bağlanma gösteren bireylerin güvenli bağlanma gösteren bireylere oranla daha çok öfkeli olduğunu bildirmiştir. Bu araştırmanın bulguları da benzer sonuçların varlığına işaret etmektedir. Bu araştırmanın bulguları ve mevcut araştırma bulguları bağlamında kaygılı bağlanan ergenlerin ebeveynin desteğini, sevgi ve ilgisini kaybetmeye aşırı duyarlı olabileceği ve bu sebeple öfkeyi ifade etmek yerine içselleştirmeyi tercih edebilecekleri söylenebilir. Bununla birlikte kaygılı bağlanan ergenlerin duygusal olarak özerk davranışlar göstermesi yani bireyleşmesi de oldukça güçtür.

Bu araştırmanın bulgularına göre bireyleşme ergenin öfkesini içe yöneltmesini etkileyen en önemli değişken olarak karşımıza çıkmaktadır. Ergenlik süresince birey, ebeveynin denetiminden daha fazla bağımsızlık elde etmeye çalışmakta ve bireyleşme yönünde ilerlemektedir. Bireyleşme, ergenin kendisini ebeveynlerinden ayrı bir birey olduğunu kavrama düzeyidir (Tatar ve diğerleri, 2016). Özerkliğin ve bireyselleşmenin aynı zamanda ebeveynle ilişkide olumsuz psikolojik sonuçlar doğurabileceği bildirilmiştir (Neff ve Harter, 2003; Yu, 2011). Mevcut araştırmada elde edilen bulgular yorumlandığında; ergenin bireyleşme düzeyindeki artışla ebeveynle bağlantısının azalmasından dolayı oluşabilecek sorunlardan kaçınmak için öfkeyi içselleştirerek bastırma eğiliminde olabileceği düşünülmektedir. Ergen bireyleştikçe engellemelere karşı tepki verirken çatışmadan kaçınarak ilişkiyi korumaya odaklanıyor ve bu sebeple öfkesini bastırıyor olabilir.

Araştırma bulgularına göre araştırmanın 12 bağımsız değişkeni ergenlerin dışsallaştırılmış öfke düzeyini ortak etki ile anlamlı düzeyde açıklamaktadır. Ergenin anneye kaygılı bağlanması, annenin otoriter babanın izin verici şımartan tutumu benimsemesi, duygusal özerkliğin alt boyutları olan bireyleşme ve ebeveyne bağımlı olmama düzeyi

ergenin öfkeyi dışsallaştırmasını etkilemektedir. Bu değişkenler dışsallaştırılmış öfkedeki toplam varyansın ortalama %14'ünü açıklamaktadır. Beta katsayısına göre etkisi en yüksek olan bağımsız değişkenin ise duygusal özerkliğin bireyleşme ($\beta=,202$) alt boyutu olduğu saptanmıştır.

Mevcut araştırmada güvensiz bağlanma boyutlarından kaygılı bağlanmanın ergenin öfkeyi dışsallaştırmasında etkili olduğu bulunmuştur. Güvensiz bağlanma çocukluk döneminde öfke de dahil olmak üzere dışsallaştırma sorunlarıyla ilişkili bulunmuştur (Dallaire ve Weinraub, 2007). Geçmiş araştırmalarda elde edilen bulgular yetişkinlik ve beliren yetişkinlik döneminde de güvensiz bağlanma ile öfkenin ifade tarzının ilişkili olabileceğini bildirmektedir (Broide ve diğerleri, 2019; Mikulincer, 1998; Rholes ve diğerleri,1999). Yine ebeveynine güvensiz bağlanan bireylerin daha öfkeli olduğu, saldırganlık ve şiddet içeren davranışları daha çok sergilediklerine dair bulgular bulunmaktadır (Doyle ve diğerleri, 2009). Bu bulguların mevcut araştırmanın bulgularıyla uyumlu olduğu görülmektedir.

Kaygılı bağlanan bireyler, stresli durumlarda güvenlik hissini yeniden elde etmek amacıyla bağlanma figürüyle teması arttırmaya yönelik davranışlar sergilemektedir (Bknz. Bowlby, 1973; Bowlby, 1982, 1983). Örneğin; bebeğin ağlaması, engellenme ve güvenlik hissini kaybı sonucu sergilenen dışsallaştırılmış bir davranış olabilir. Ağlama bir bağlanma davranışıdır ve hedefi anneye teması arttırarak konforu yeniden kazanmaktır. Hatta öfke duygusunun ilk olarak bebeğin annenin memesine ulaşamaması sonucu başladığı öne sürülmüştür (Klein, 2012). Annesini kendisinden ayrı bir nesne olarak göremeyen bebek haz nesnesine rahatlıkla ulaşamadığı zaman öfkelenir (Aydın ve Eker, 2018a). Bowlby (1973) bu durumu "çaresizliğin öfkesi (anger of despair)" olarak adlandırmıştır. Benzer bir mekanizmanın ergenlik döneminde annesine kaygılı bağlanan bireylerde de görülebileceği düşünülebilir. Ergenin engellenmeler sonucu güvenlik hissini kaybetmesinin yaşadığı öfke duygusunu dışsallaştırmasına ve böylece engellenme hissini ortadan kaldırmak için anneye ona daha yakın olmaya motive ettiği düşünülmektedir.

Dışsallaştırılmış öfkeyi etkileyen bir diğer değişken ise ebeveyn tutumlarıdır. Annenin otoriter tutumu ile birlikte babanın izin verici şımartan tutumu ergenin öfkesini yıkıcı biçimde dışa vurmasına sebep olmaktadır. Otoriter tutumu benimseyen ebeveynler katı uygulamaların yanı sıra duygusal olarak uzak ve mesafeli olurken izin verici / şımartan ebeveyn stilini benimseyen ebeveynler genellikle evde çocuklarının her istediklerini yapmakta ve sınır koymakta güçlük yaşamaktadırlar. Çocuğun uyumuna ilişkin davranışların şekillendirilmesi ebeveynin kullandığı disiplin uygulamalarıyla ilişkilidir. Çocuk disiplininde annenin aşırı kuralcı babanın aşırı kuralsız

tutumları bir çocuğun gelişiminde hayati önemi olan ebeveyn desteği ve rehberliği ile ilgili bir karmaşayı doğurabilir. Bu durum çocuğun bir duygudan, davranıştan ya da rolden diğerine kontrolsüzce savrulmasına sebep olabilir. Oysaki ergenler ebeveynlerini kuralları koyma yetkinliği olan meşru otorite kaynakları olarak algıladıklarında, ebeveyn kurallarına uymaları veya diğer kuralları ihlal eden davranışlarda bulunmaktan kaçınmaları daha olasıdır (Thomas ve diğerleri, 2020). Evde her istediği yapılan çocuklar ev dışındaki sosyal ortamlarda engellendikleri zaman arzu ve isteklerini kontrol etmekte güçlük yaşamakta ve uyum göstermekte zorlandığı gibi kuralsızlığın ve belirsizliğin olduğu bir aile ortamında da davranışlarına yön vermesi oldukça zor olmaktadır (Kantürk, 2014). Ebeveynlerden birinin otoriter diğerinin aşırı şımartan tutumunun, ergenin güvenliği, sağlığı ve sosyal gelişimi için gerekli kuralların belirsizleşmesine ve dolayısı ile diğer insanlarla ilişkilerinde engellenmeyle karşılaştıkları zaman öfkeyi dışsallaştırma sorunları yaşamasına sebep olabileceği düşünülmektedir.

Araştırma bulgularına göre duygusal özerklik boyutları olan bireyleşme ve ebeveyne bağımlı olmama düzeyi ergenin öfkeyi dışsallaştırmasını etkilemektedir. Duygusal özerkliğin bu boyutlarında ergenlerin puan ortalamaları yükseldikçe öfkeyi dışsallaştırma puanları da artış göstermektedir. Dışsallaştırılmış öfkenin tanımına bakıldığında, çevredeki insanlara veya objelere yönelik saldırgan davranışlar gösterme eğilimi olarak betimlendiği görülmektedir (Spielberger ve diğerleri, 1983). Mevcut çalışmada elde edilen bulgularda yordayan değişken olarak tespit edilen duygusal özerklik ile ilgili geçmiş çalışmalarda araştırmacılar farklı bulgular ortaya koymuştur. Örneğin; duygusal özerklik düzeyindeki artışın ergenlerde pozitif davranışsal ve duygusal sonuçları doğuracağına dair bulgular raporlanırken (Lamborn ve Steinberg, 1993), aksine ergenin duygusal özerklik düzeyi yükseldikçe destekleyici aile ortamında uyumsuz davranışlar, daha az destekleyici ortamda ise uyumlu davranışlar gösterdiğine dair bulgular mevcuttur (Fuhrman ve Holbeck, 1995; Ryan ve Lynch, 1989). Öyle görünüyor ki araştırmacılar ergenlerin duygusal özerklik puanlarındaki artışın olumsuz davranış ve sonuçlar doğurabileceği gibi olumlu sonuçlarda doğurabileceğini öne sürmektedir. Mevcut çalışmada ise Ryan ve Lynch (1989) tarafından yapılan araştırma bulgularıyla başlatılan tartışmaya paralel sayılabilecek bulgular elde edilmiştir. Duygusal özerkliğin özellikle “bireyleşme” ve “ebeveyne bağımlı olmama” gelişimi ergenlerin öfkelerini yıkıcı biçimde dışa vurmalarına sebep olabilir. Öte yandan bu bulguyu yorumlarken ergenin kaygılı bağlanmış olması, ebeveynlerin birbirleriyle çelişen ebeveynlik stilleri kullanmasının da öfkeyi dışsallaştırma üzerindeki etkisi göz önüne alınmalıdır. Bu sebeple duygusal özerkliğin öfkeyi ifade etme tarzını nasıl etkilediğini

incelerken aile ikliminin mutlaka dikkate alınması gerektiği düşünülmektedir.

Araştırma bulgularına göre araştırmanın 12 bağımsız değişkeni ergenlerin kontrol edilmiş öfke düzeyini ortak etki ile anlamlı düzeyde açıklamaktadır. Babanın izin verici şımartan tutumu, duygusal özerkliğin alt boyutları olan bireyleşme ve ebeveyni idealleştirmeme düzeyi ergenin öfke kontrolünü etkilemektedir. Tüm bu bağımsız değişkenler kontrol edilmiş öfkedeki toplam varyansın ortalama %10'unu açıklamaktadır. Beta katsayısına göre etkisi en yüksek olan bağımsız değişkenin ise ebeveyn stillerinden baba izin verici / şımartan tutumu ($\beta=,138$) olduğu saptanmıştır.

Araştırmanın öfke kontrolüne dair bulgusunu yorumlarken diğer bulgularla birlikte değerlendirmenin daha bütüncül bir bakış açısı sunacağı düşünülmektedir. Bulgulara göre, ergenin sürekli öfkeli hissetmesi ve öfkeyi yıkıcı biçimde dışsallaştırmasının önemli belirleyicilerinden biri babanın izin verici şımartan ebeveynlik uygulamalarıdır. Babanın izin verici şımartan disiplin uygulamaları puanları azaldıkça ergen sürekli biçimde öfkeli hissetmekte ve öfkesini dışa vurmaktadır (Bknz. Tablo 2 ve 4). Öte yandan ergenin öfkeyi kontrol ederek yapıcı biçimde ifade etmesi üzerinde de babanın izin verici şımartan tutumu etkilidir. Bu tutum puanları arttıkça ergenin öfkeyi kontrol etme eğilimi artmaktadır (Bknz. Tablo 5). Bu birbiriyle tutarlı bulgulardan yola çıkarak araştırmadaki diğer bulgular dikkatle incelendiğinde anlamlı yorumlar yapılabilir. Şöyle ki; öncelikle babanın tutumuna annenin otoriter ebeveynlik uygulamaları eşlik etmesi sonucu ortaya çıkan tutarsızlığın ergeni hem öfkeye hem de öfkesini yıkıcı biçimde ifade etmeye yönlendirdiği söylenebilir (Bknz. Tablo 2 ve 4). Anne baba arasındaki disiplin anlayışı birbirine uymadığında ortaya çıkan tutarsız tutum denilebilecek ebeveynlik uygulamaları sonucu, çocuk davranışlarını nasıl yönlendireceğini kestiremez ve davranışlarını bir dengeye oturtamaz (Dursun, 2010). Önceki araştırmalarda ebeveynlik uygulamalarının çocuktaki dışsallaştırma sorunlarını, problem davranışları açıkladığına dair bulgular raporlanmıştır (Kahraman ve Irmak, 2019). Öte yandan öfke kontrol değişkenine dair bulgular incelendiğinde ise annenin otoriter tutumunun tek başına anlamlı etkisi olmadığı, tek başına anlamlı etkinin babanın şımartan izin verici tutumu tarafından sağlandığı görülmektedir (Bknz Tablo 5). Buradan yola çıkarak öfke kontrol değişkeni ebeveynlik stilleri arasındaki ilişkiye dair bulgular sınırlıda olsa şu şekilde yorumlanabilir. Ebeveynler arasında tutarsız ebeveynlik stillerinin benimsenmesi öfkeyi dışsallaştırma sorununa sebep olurken, ebeveynlerin uygulamaları arasında tutarsızlık yok ise ve babanın çocukla ilişkisi duygusal olarak yakın ve sevgi odaklı ise ebeveynlerin çocuk yetiştirme uygulamalarının ergenin öfkesini kontrol etmesine katkı sağladığı düşünülmektedir.

Öfke kontrol değişkeniyle ilgili bulgularda duygusal özerkliğin bireyleşme ve ebeveyni idealleştirmeme boyutlarının anlamlı etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Duygusal özerkliğin kazanılmasında ebeveynlerin önemli bir konumu bulunmaktadır. Ebeveynler ergenlik döneminde genellikle düşman değil, ortaktır. Çoğu ergenin, ebeveynleriyle olumlu ilişkiler bildirdiği, onları kimlik oluşumu ve bireyleşme sürecinde birincil rehberlik kaynağı olarak gördükleri ve kendilerini ebeveynlerine bağlı hisseden ergenlerin psikolojik olarak daha sağlıklı olduğu bildirilmiştir (Mahoney ve diğerleri, 2002). Duygusal özerkliği kazanma sürecinde ebeveynle bağlı olmak ancak ebeveyni idealleştirmekten vaz geçme ve bireyleşebilme ile ilişkilidir. Çünkü duygusal özerkliğin kazanılması sürecinde bireyleşme, ergenin anne babayı idealleştirmekten vazgeçmesiyle ilk işaretlerini vermektedir (Çoban, 2013). Alan yazında iki tip duygusal özerklikten bahsedilmektedir. İlk tip, ebeveynlerle bağlılıkla birlikte sağlıklı bir mesafeyi temsil eden “ayrılık” (separation) ile diğeri ise bağlılığın olmadığı radikal bir ayrılığı ve aileye güvensizliği temsil eden “kopma” (deattachment) ile tanımlanır (Majorano ve diğerleri, 2015). Buna göre bu araştırmada katılımcı gruptaki ergenlerin ilk tipte duygusal özerklik geliştirmiş olabileceği ve bu durumun ergenin öfkeyi kontrol etme becerilerini geliştirmesine olumlu katkı sağladığı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın bulguları ergenlerde öfke ve öfkenin ifade edilme tarzını açıklamaya yönelik önemli bulgular sunmaktadır. Ergenlerde sürekli öfke ve öfkeyi ifade ediş biçimlerini duygusal özerklik gelişimleri ve ebeveynle bağlanma biçimleri ve anne babalarının ebeveynlik stilleriyle ilgili algıları ortak etkiyle açıklamaktadır. Araştırma sonuçlarına göre; (1)Sürekli öfkeyi anne otoriter, baba izin verici/şımartan ebeveynlik uygulamaları ve duygusal özerkliğin bireyleşme boyutunun, (2) öfkeyi içe yönlendirme eğilimini, anneye kaygılı bağlanma ve duygusal özerkliğin bireyleşme alt boyutunun, (3) öfkeyi dışsallaştırma eğilimini, anneye kaygılı bağlanma, babanın izin verici/şımartan ebeveynlik stili, duygusal özerkliğin ebeveynle bağımlı olmama ve bireyleşme boyutlarının, (4) öfke kontrolü puanlarını ise babanın izin verici/şımartan ebeveynlik stili, duygusal özerkliğin bireyleşme ve ebeveyni idealleştirmeme alt boyutları etkilediği bulunmuştur.

Bundan sonraki çalışmalarda öfke ve öfkenin ifade edilme tarzı ile ebeveyn tutumları ilişkisinde duygusal özerkliğin ve bağlanma yöneliminin aracılık rolünün incelenmesi, ergenlerin öfke ve öfke ifade tarzının nitel yöntemlerle yeniden ele alınması, ilişki yapısına göre bağlanma yönelimi, duygusal özerklik, öfke ifade tarzı arasındaki ilişkilerin otobiyografik bellek, çocukluk dönemi travmatik yaşantılar gibi etkisi olabilecek diğer değişkenlerle birlikte ele alınması önerilmektedir. Alanda yapılacak uygulamalarda ise ergenlere ve ailelerine yönelik hazırlanacak rehberlik ve psikolojik danışma

etkinliklerine aile ile ilgili dinamiklerin ve duygu düzenleme ile ilgili bilgi ve farkındalık kazandırmaya yönelik becerilerin eklenmesi önerilmektedir. Ayrıca ergenlere yönelik verilen psikolojik danışma hizmetleri kapsamında psikolojik danışmanların, ilk/problem belirleme görüşmesi ve daha sonraki süreçte danışanın bağlanma yönelimi, özerklik ve ailenin ebeveynlik tarzı ile ilgili bilgileri toplamaları önerilmektedir. Bu yolla danışman, danışanın farkındalık geliştirmesine katkı sağlayabilir ve öfke yönetimi için uygun yöntem ve teknikler seçilebilir.

Etik Kurul İzin Bilgisi: *Bu araştırma, Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Yerel Etik Kurulunun 11/12/2019 tarihli 2019/361 sayılı kararı ile alınan izinle yürütülmüştür.*

Yazar Çıkar Çatışması Bilgisi: *Yazarların beyan edeceği bir çıkar çatışması yoktur.*

Yazar Katkısı: *Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.*

Kaynakça

- Acar, S. B. (2015). *Ön ergenlerde öfke ve öfke ifade tarzlarının yordayıcısı olarak anne baba tutumu ve örselenme yaşantılarının incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi, İstanbul Bilim Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. N. (2015). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Routledge Taylor & Francis.
- Albayrak, B. ve Kutlu, Y. (2009a). Ergenlerde öfke ifade tarzı ve ilişkili faktörler. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 2(3), 57-69.
- Alpar, R. (2021). *Uygulamalı çok değişkenli istatistiksel yöntemler*. Detay Yayıncılık.
- Aslan, S., ve Güven, M. (2010). Bağlanma ve kişisel uyum arasındaki ilişkide ayrışma bireyleşmenin aracılığı. *Eğitim ve Bilim*, 35(157), 181-191
- Aydın, A. ve Akgün, S. (2014). Ergenlikte reaktif-proaktif saldırganlık, öfke ve narsisizm ilişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 29(73), 44-56.
- Aydın, B. (1997). *Çocuk ve Ergen Psikolojisi*. Marmara Üniversitesi Vakfı Yayınları.
- Baumrind, D. (2005). Patterns of parental authority and adolescent autonomy. *New Dir. Child Adolesc.* 2005(108), 61-69. <https://doi.org/10.1002/cd.128>
- Bi, X., Yang, Y., Li, H., Wang, M., Zhang, W., & Deater-Deckard, K. (2018). Parenting styles and parent-adolescent relationships: The mediating roles of behavioral autonomy and parental authority. *Frontiers in Psychology*, 2187(9), 1-13 <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.02187>

- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss: Seperation*. Basic Books.
- Bowlby, J. (1982). Attachment and loss: retrospect and prospect. *American Journal of Orthopsychiatry*, 52(4), 664-678. <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.1982.tb01456.x>
- Bowlby, J. (1983). *Attachment and Loss: Attachment*. Basic Books.
- Brodie, Z. P., Goodall, K., Darling, S., & McVittie, C. (2019). Attachment insecurity and dispositional aggression: The mediating role of maladaptive anger regulation. *Journal of Social and Personal Relationships*, 36(6), 1831-1852. <https://doi.org/10.1177/0265407518772937>
- Bulut, S. (2018). *Lise öğrencilerinin anne baba tutumlarına göre öfke ifade tarzlarının incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi].
- Chan, K.W., & Chan, S.M. Emotional autonomy and perceived parenting styles: relational analysis in the Hong Kong cultural context. *Asia Pacific Educ. Rev.* 10, 433-443 (2009). <https://doi.org/10.1007/s12564-009-9050-z>
- Collins, N. L. (1996). Working models of attachment: Implications for explanation, emotion, and behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71(4), 810-832. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.71.4.810>
- Collins, N. L., & Feeney, B. C. (2004). Working models of attachment shape perceptions of social support: evidence from experimental and observational studies. *Journal of Personality and Social Psychology*, 87(3), 363-383. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.87.3.363>
- Collins, N. L., & Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(4), 644-663. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.58.4.644>
- Costello, E. J., Copeland, W., & Angold, A. (2011). Trends in psychopathology across the adolescent years: what changes when children become adolescents, and when adolescents become adults. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 52(10), 1015-1025. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2011.02446.x>
- Çoban, A. E. (2013). Türkiye'de ergenlerin duygusal özerkliklerinin bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 38(169), 357-371.
- Dallaire, D. H., & Weinraub, M. (2007). Infant mother attachment security and children's anxiety and aggression at first grade. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 28(56), 477-492. <http://dx.doi.org/10.1016/j.appdev.2007.06.005>
- Darling, N., & Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological Bulletin*, 113(3), 487-496. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0033-2909.113.3.487>

- Demiriz, S. ve Öğretir, A. D. (2007). Alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki 10 yaş çocuklarının anne tutumlarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 105- 122.
- Di Giunta, L., Iselin, A.-M.R., Lansford, J.E., Eisenberg, N., Lunetti, C., Thartori, E., Basili, E., Pastorelli, C., Bacchini, D., Uribe Tirado, L.M., & Gerbino, M. (2018), Parents' and early adolescents' self-efficacy about anger regulation and early adolescents' internalizing and externalizing problems: A longitudinal study in three countries. *Journal of Adolescence*, 64, 124-135. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2018.01.009>
- Doyle, A. B., Lawford, H., & Markiewicz, D. (2009). Attachment style with mother, father, best friend, and romantic partner during adolescence. *Journal of Research on Adolescence*, 19(4), 690-714. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1111/j.1532-7795.2009.00617.x>
- Dursun, A. (2010). *Okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleriyle anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Fuligni, A. J. (1998). Authority, autonomy, and parent-adolescent conflict and cohesion: a study of adolescents from Mexican, Chinese, Filipino, and European backgrounds. *Dev. Psychol.* 34, 782-792. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.34.4.782>
- Garber, J., & Little, S. A. (2001). Emotional autonomy and adolescent adjustment. *Journal of Adolescent Research*, 16(4), 355-371. <https://doi.org/10.1177/0743558401164004>
- Gresham, D., Melvin, G. A., & Gullone, E. (2016). The role of anger in the relationship between internalising symptoms and aggression in adolescents. *Journal of Child and Family Studies*, 25(9), 2674-2682. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1007/s10826-016-0435-4>
- Güngör, A. (2002). *Gelişim ve öğrenme. Toplumsal ve duygusal gelişim*. Anı Yayıncılık.
- Hazan, C., & Shaver, P. R. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511-524. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.52.3.511>
- Hazan, C., & Shaver, P. R. (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological Inquiry*, 5(1), 1-22. https://psycnet.apa.org/doi/10.1207/s15327965pli0501_1
- Houltberg, B. J., Sheffield Morris, A., Cui, L., Henry, C. S., & Criss, M. M. (2016). The role of youth anger in explaining links between parenting and early adolescent prosocial and antisocial behavior. *The Journal of Early Adolescence*, 36(3), 297-318. <https://doi.org/10.1177/0272431614562834>
- İmamoğlu, S. (2003). *Öğretmen adaylarının öfke ve öfke ifade tarzları ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.

- Kahraman, H., ve Irmak, T. Y. (2019). Çocuğun mizacı ve problem davranışları: ebeveyn uygulamalarının aracı rolü. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 48, 15-29.
- Kantürk, Y. (2014). *Psikolojik danışmanlık ve eğitim merkezlerine başvuran çocuklar ve annelerinin çocukluk dönemi istismar yaşantıları, depresyon düzeyleri, kendini açma davranışları ve annelerin ebeveynlik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi üzerine bir çalışma*. [Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Kaplan, B., ve Aksel, E. Ş. (2013). Ergenlerde bağlanma ve saldırganlık davranışları arasında ilişkinin incelenmesi. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 1(1), 20-49. <https://doi.org/10.7816/nesne-01-01-02>
- Karababa, A., ve Dilmaç, B. (2015). Ergenlerde insani değerlerin sürekli öfke ve öfke ifade biçimlerini yordamadaki rolü. *İlköğretim Online*, 14(3), 1149-1158.
- Karataş, S. (2016). *Ergenlerde bağlanma ve kimlik statüleri: Temel psikolojik ihtiyaçların aracı rolünün incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Karataş, S., & Demir, İ. (2019). Attachment Avoidance and Anxiety in Adolescence: Turkish Adaptation of the Experiences in Close Relationships-Relationship Structures Scale. *Psychological Reports*, 122(4), 1372-1394. <https://doi.org/10.1177/0033294118785562>
- Kesen, N. F., Deniz, M. E. ve Durmuşoğlu, N. (2007). Ergenlerde saldırganlık ve öfke düzeyleri arasındaki ilişki: Yetiştirme yurtları üzerinde bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 353-364.
- Kılıçarslan, S., ve Parmaksız, İ. (2020). Ergenlerde Şiddet Eğiliminin Yordayıcıları Olarak Sosyal Kaygı ve Duygusal Özerklik. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (1), 1-14.
- Köseoğlu, S. A., ve Erçevik, A. (2015). Lise öğrencilerinin duygusal özerklik ve sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(2), 198-216.
- Kuppens, P., Van Mechelen, I., Smits, D. J., & De Boeck, P. (2003). The appraisal basis of anger: specificity, necessity and sufficiency of components. *Emotion*, 3(3), 254. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/1528-3542.3.3.254>
- Lamborn, S. D., & Steinberg, L. (1993). Emotional autonomy redux: Revisiting Ryan and Lynch. *Child Development*, 64(2), 483-499. <https://psycnet.apa.org/doi/10.2307/1131264>
- Maccoby, E. E., & Martin, J. A. (1983). Socialization in the Context of the Family: Parent-Child Interaction. In *Handbook of Child Psychology: Socialization, Personality, and Social Development* (Vol. 4, pp. 1-101). Wiley.
- Mahoney, J. L., Schweder, A. E., & Stattin, H. (2002). Structured after-school activities as a moderator of depressed mood for adolescents with

- detached relations to their parents. *Journal of Community Psychology*, 30(1), 69-86. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1002/jcop.1051>
- Majorano, M., Musetti, A., & Brondino, M. (2015). Loneliness, Emotional Autonomy, and Motivation for Solitary Behavior During Adolescence. *J Child Fam Stud* 24, 3436–3447. <https://doi.org/10.1007/s10826-015-0145-3>
- Mikulincer, M. (1998). Adult attachment style and individual differences in functional versus dysfunctional experiences of anger. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(2), 513-524. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.74.2.513>
- Montemayor, R. (1983). Parents and adolescents in conflict: All families some of the time and some families most of the time. *The Journal of Early Adolescence*, 3(1-2), 83-103. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1177/027243168331007>
- Muris, P., Meesters, C., Morren, M., & Moorman, L. (2004). Anger and hostility in adolescents: Relationships with self-reported attachment style and perceived parental rearing styles. *Journal of Psychosomatic Research*, 57(3), 257-264. [https://doi.org/10.1016/S0022-3999\(03\)00616-0](https://doi.org/10.1016/S0022-3999(03)00616-0)
- Neff, K. D., & Harter, S. (2003). Relationship Styles of Self-Focused Autonomy, Other-Focused Connectedness, and Mutuality across Multiple Relationship Contexts. *Journal of Social and Personal Relationships*, 20(1), 81–99. <https://doi.org/10.1177/02654075030201004>
- Özer, A. K. (1994). Sürekli öfke (SL-Öfke) ve öfke ifade tarzı (Öfke-Tarz) ölçekleri ön çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9(31), 26-35.
- Özmen, D., Özmen, E., Çetinkaya, A., ve Akil, I. Ö. (2016). Ergenlerde sürekli öfke ve öfke ifade tarzları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 17(1), 65-73.
- Özyürek, A., ve Özkan, İ. (2015). Ergenlerin okula yönelik öfke düzeyleri ile anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(2), 280-296.
- Rholes, W. S., Simpson, J. A., & Oriña, M. M. (1999). Attachment and anger in an anxiety provoking situation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76, 940-957. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.76.6.940>
- Ryan, R. M., & Lynch, J. H. (1989). Emotional autonomy versus detachment: Revisiting the vicissitudes of adolescence and young adulthood. *Child Development*, 60, 340-356. <https://doi.org/10.2307/1130981>
- Setiawati, Y., Miranti, K., & Syulthoni, ZB (2020). The relationship between mother's parenting patterns and aggressive behavior of adolescent son in risk environments. *EurAsian Journal of BioSciences*, 14 (1), 2513-2517.
- Shaver, P. R., & Mikulincer, M. (2007). Adult attachment strategies and the regulation of emotion. In *Handbook of emotion regulation* (2nd ed., pp. 446-465). Guilford Press.
- Soykan, Ç. (2003). Öfke ve öfke yönetimi. *Kriz Dergisi*, 11 (2), 19-28.

- Spielberger, C. D., Jacobs, G., Russell, S., & Crane, R. S. (1983). Assessment of anger: The state-trait anger scale. In *Advances in personality assessment* (Vol. 2, pp. 159-187). Hillsdale.
- Steinberg, L., & Silverberg, S. B. (1986). The vicissitudes of autonomy in early adolescence. *Child Development*, 57(4), 841-851. <https://doi.org/10.2307/1130361>
- Sümer, N. ve Güngör. (1999). Çocuk yetiştirme stillerinin bağlanma stilleri, benlik değerlendirmeleri ve yakın ilişkiler üzerindeki etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(44), 35-61.
- Sümer, N., & Şendağ, M. A. (2009). Orta çocukluk döneminde ebeveynlere bağlanma, benlik algısı ve kaygı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(63), 86-101.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). Using multivariate statistics. Pearson.
- Tatar, A., Bildik, T., Yektaş, Ç., Hamidi, F., ve Özmen, H. E. (2016). Duygusal Özerklik Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması ve klinik başvurusu olmayan ergen öğrencilerde duygusal özerkliğin incelenmesi. *Nobel Medicus*, 12(1), 39-48.
- Thomas, S. P. (1989). Gender differences in anger expression: Health implications. *Research in Nursing & Health*, 12(6), 389-398. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1002/nur.4770120609>
- Thomas, K. J., Rodrigues, H., de Oliveira, R. T., & Mangino, A. A. (2020). What predicts pre-adolescent compliance with family rules? A longitudinal analysis of parental discipline, procedural justice, and legitimacy evaluations. *Journal of Youth and Adolescence*, 49, 936-950. <https://doi.org/10.1007/s10964-019-01158-0>
- Troisi, A., & D'Argenio, A. (2004). The relationship between anger and depression in a clinical sample of young men: the role of insecure attachment. *Journal of Affective Disorders*, 79(1-3), 269-272. [https://doi.org/10.1016/S0165-0327\(02\)00406-8](https://doi.org/10.1016/S0165-0327(02)00406-8)
- Yu, J.J. (2011), Reciprocal Associations Between Connectedness and Autonomy Among Korean Adolescents: Compatible or Antithetical. *Journal of Marriage and Family*, 73, 692-703. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2011.00839.x>
- Zhang, W. X., & Fuligni, A. J. (2006). Authority, autonomy, and family relationships among adolescents in urban and rural China. *J. Res. Adolesc.* 16, 527-537. <https://doi.org/10.1111/j.1532-7795.2006.00506.x>

Investigation of the Relationship of Anger and Patterns of Expressing Anger with Parenting Styles, Emotional Autonomy and Attachment Characteristics in Adolescents *

Fatma Betül DAĞLI¹, Hatice DEVECİ ŞİRİN²

Abstract

The aim of this study is to examine whether the trait anger and anger expression styles of adolescents are related to their emotional autonomy levels, attachment orientations and their parents' child raising styles. The study group consists of 678 individuals, 370 women and 308 men. Personal Information Form was used to obtain the personal details of the adolescents participating in the study. Trait Anger and Anger Expression Style Scale was used to reveal trait anger and anger expression styles, and Emotional Autonomy Scale was used to determine emotional autonomy levels. Parenting Styles Questionnaire was used to determine the child raising styles of their parents, and Experiences in Close Relationships –Relationship Structures Questionnaire was used to determine attachment orientations. According to the findings of this study, attachment orientations to parents, parenting styles and emotional autonomy sub-dimensions are significant predictors of anger and anger expression style. Accordingly, an average of 12% of the total variance in trait anger, an average of 13% of the total variance in internalized anger, an average of 14% of the total variance in externalized anger, and an average of 14% of the total variance controlled anger are explained by independent variables. The findings of this study indicate that the dynamics of parent-child interaction and the role of emotional autonomy are important in explaining anger and anger expression style in adolescence. The findings of the study are discussed within the framework of the relevant literature and suggestions are presented for researchers and field experts.

Article Details

Research Article

Received
08/02/2023
Accepted
31/01/2024
Published
15/05/2024

Key words

Trait anger,
Anger
expression style,
Attachment,
Emotional
autonomy,
Parenting style

* This study was adapted from the master's thesis titled " Investigation of the relationship between anger and anger expression and parent styles, emotional autonomy and attachment in adolescencens", completed by the first author at Selçuk University Social Sciences Institute.

¹ Konya City Hospital, 0000-0002-0835-1521, cg.btldgl@hotmail.com

² Selçuk University, 0000-0002-0529-0209, haticedevcisirin@selcuk.edu.tr

Suggested Citation:

Dağlı, F. B., & Deveci Şirin, H. (2024). Investigation of the relationship of between anger and anger expression styles and in adolescents with parenting styles, emotional autonomy and attachment orientations characteristics in adolescents. *Pamukkale University Journal of Education [PUJE]*, 61, 15-38. <https://doi.org/10.9779/pauefd.1249209>

Introduction

Change and development are inherent in every living being. However, unlike other living beings, human beings exhibit more complex characteristics during their development process. Each developmental stress that human beings have to cope with from birth to death determines their success in their lives. Adolescence, one of the important periods of development, is essentially the transition period from childhood to adulthood (Aydın, 1997). Individuals experience various internalization and externalization problems during adolescence, and the traces of these problems affect their physical and mental health in adulthood (Costello et al., 2011). Managing emotions is extremely important for adolescents trying to adapt to many changes in physical, emotional, sexual and social development areas to develop a successful identity and social relationships.

Anger is one of the important emotions that need to be managed and regulated during adolescence. Anger is a very natural, universal and human emotional response to unfulfilled desires, unwanted results and unmet expectations (Soykan, 2003). Anger, which has connections with many negative emotions such as rejection, frustration, unhappiness, resentment and disappointment, is a normal and healthy emotion that brings positive results when experienced in a positive way and expressed constructively (Kuppens et al., 2003). In fact, anger is not synonymous with hostility, aggression, actual or intentional harm to another person. Aggression and violence can occur and be practiced calmly, without anger. The expression of anger does not necessarily lead to aggression, but anger management problems may reveal the tendency to act aggressively (Thomas, 2001). Therefore, the extent to which individuals are angry as well as the way they express anger is important.

The ways of expressing anger vary from individual to individual. It was classified as internalized anger, externalized anger and anger control. Internalized anger is defined as the state of suppressing the thoughts and feelings that cause anger and living in it, and externalized anger is the state of directing anger towards people or objects in the environment and showing aggressive behaviors, and controlled anger is the state of being able to control the feeling of anger experienced by the individual (Spielberger et al., 1983). Although there may be many factors affecting anger and the way it is expressed, individual and family-related factors are significant.

Family and parents are the most important forces that have an impact on the health of individuals during adolescence, just as in other developmental periods. Parents' attitudes and behaviors towards their children shape their children's personality development (Demiriz &

Öğretir, 2007). Parenting is a complex activity that involves many specific behaviors both performed individually and together with the child in order to influence the outcomes that the child will experience. In this process, parent and child interact to socialize the child and prepare him/her for life. Although certain parenting behaviors, such as yelling at the child during this intense interaction, affect child development, it is misleading to look at a particular behavior alone. Therefore, parenting styles formed by repeated interactions can be more explanatory in understanding the parent-child relationship.

The term "parenting styles" is used to describe all of the parent's efforts to control and socialize the child (Darling, 1999). Although there are different classifications of parenting styles (Maccoby & Martin, 1983, Steinberg et al., 1991), Darling and Steinberg (1993) redefined the categories and dimensions of child-rearing styles by gathering all classifications in a common framework. Parenting styles are named as authoritative, authoritarian, permissive/indulgent, permissive/neglective. Accordingly, the authoritative parenting style is known as a democratic style, in which medium levels of control and high levels of love are offered, rules are set by consensus, and children's independence and autonomy are supported. In authoritarian parenting style, rules are created only by parents, unconditional obedience is expected from children, basic needs are met, but love and care are limited. On the other hand, in permissive/indulgent parenting style, love is offered but there is little or no control, parents fulfill every wish of the child, and there is difficulty in setting rules, while in permissive/neglective parenting style, neither sufficient supervision nor sufficient love is offered, parents prioritize their own wishes and needs and ignore even the basic needs of the child (Sümer & Şendağ, 2009). In studies examining anger and family-related variables consisting of individuals in adolescence, it was found that parents' permissive attitude was associated with anger and antisocial behavior (Houltberg et al., 2016). It was stated that adolescents who perceive their parents as democratic and permissive/indulgent express their anger in a more acceptable way than adolescents who perceive their parents as permissive/neglective and authoritarian (Özyürek & Özkan, 2015), and that the factors that most affect adolescents' trait anger level and anger expression styles are anxiety, gender and family type (Özmen et al., 2016), and there is a relationship between parental protective attitude and trait anger (Bulut, 2018).

Parenting is a task that involves many complex and conflicting emotions. While the parents embrace their children, to whom they are genetically, emotionally, psychologically and socially attached, they must also fulfill the responsibility of encouraging their independence and autonomy. While autonomy is defined as the

ability of individuals to manage themselves (Köseoğlu & Erçevik, 2015), emotional autonomy is defined as the individual's emotional detachment and independence from parents and peers. Steinberg and Silverberg (1986) examined emotional autonomy as a process that begins in adolescence and continues until adulthood in four sub-dimensions: parental de-idealization, individuation, non-dependence on the parent, and perceiving parents as people. The dimension of parental de-idealization is the adolescent's acceptance that his/her parent can also make mistakes and that there may be differences of opinion between them. The adolescent's involvement in choices and actions constitutes the dimension of individuation. The dimension of non-dependence on the parent is the individual's ability to abandon childish attachments to the parents and solve problems. The adolescent's ability to see his/her parent outside of the parenting role constitutes the dimension of Perceives parents as people. With the end of childhood and the onset of adolescence, individuals enter a different communication and interaction process with other members of the family and peers. In this process, the adolescent begins to become independent from his/her family and peers in terms of emotions, thoughts and behaviors (Köseoğlu & Erçevik, 2015). In the studies consisting of individuals in adolescence and examining the variables of emotional autonomy, parenting and anger, it was found that emotional autonomy was related to parenting styles (Baumrind, 2005; Chan & Chan, 2009) and that autonomy efforts may cause parent-adolescent conflict (Fuligni, 1998; Zhang & Fuligni, 2006), and that parents' psychological health affects children's emotional autonomy development and internalization and externalization problems (Garber & Little, 2001), and that anger plays a mediating role in the relationship between internalization problems and aggression (Gresham et al., 2016).

When anger is considered within the scope of emotional autonomy and parenting styles, the effect of family and parents on the expression of anger becomes quite evident. In addition to these variables, an important variable that may affect the adolescent's anger and anger expression style may be emotion regulation competence because anger and the feeling of autonomy, like all emotions, require competence in regulation and control. In recent years, the most frequently used theory to explain hypotheses about emotion regulation is Attachment theory. Bowlby (1973) defined attachment as the strong bond that individuals develop towards others they consider important to them. When a child is born, he/she establishes his/her first social relationship with his/her family, and different attachment tendencies emerge depending on his/her relationship with the person who takes care of him/her. Individual differences in shaping the attachment system stem from the internal representations that

individuals create about the important people in their lives (Collins, 1996; Collins & Feeney, 2004; Collis & Read, 1990; Shaver & Mikulincer, 2007). The sensitivity of the attachment figure is a determinant of individual differences in attachment (Ainsworth et al., 2015). If the attachment figure is accessible, sensitive and supportive, positive internal models of "me and others" are designed and the individual develops a secure attachment towards important people in his/her life. If the attachment figure is not accessible and supportive, negative internal models of "me and others" are designed and the individual develops insecure attachment towards important people in his/her life (Shaver & Mikulincer, 2007). Insecure attachment is considered in two basic dimensions. While individuals in the avoidant dimension have difficulty in developing attachment to the people in their lives in order to protect themselves from possible abandonment, individuals with anxious attachment focus on increasing contact with the people they are close to, thinking that they are not actually loved by the people they care about and that they may be abandoned (Collins & Feeney, 2004; Hazan & Shaver, 1987, 1994). The way individuals attach to important people in their lives determines how they regulate their emotions. In studies consisting of individuals in adolescence, it was reported that attachment orientation is associated with personal adjustment (Aslan & Güven, 2010), aggression behaviors (Kaplan & Aksel, 2013) and trait anger (Troisi & D'Argenio, 2004).

Anger, the dependent variable of this study, is a very strong emotion that affects the level of an individual's quality of life both in adolescence and in later periods (Karababa & Dilmaç, 2015). Especially during adolescence, the individual sometimes experiences conflicts with himself/herself, his/her family and society and becomes more sensitive to behaviors such as ridicule, criticism, rejection and embarrassment, and perceives such behaviors as a threat to his/her personality (Albayrak & Kutlu, 2009a). Since adolescence is one of the most critical periods in the process of human development, it is extremely important to explain the psychological factors underlying the feelings of anger experienced by adolescents and the ways they express anger in this period in order to develop preventive interventions. When the results of previous studies are examined, it is seen that anger and its expression style have not been addressed in terms of parental attitudes, emotional autonomy and attachment orientation. Hence, in this study, adolescents' trait anger and the way they express anger are examined in terms of their emotional autonomy levels, attachment orientations and their parents' child rearing styles, and the effect of these variables on the way anger is expressed is revealed. Therefore, this study aims to answer the question "Do the mean scores of individuals' emotional autonomy, parenting styles and attachment orientations sub-dimensions

significantly predict their trait anger, internalized anger, externalized anger and anger control scores?"

Method

Research Design

In this study, correlational design in general survey model was used to reveal the relationships between dependent variables and independent variables (Büyüköztürk et al., 2008; Karasar, 2012). The dependent variables of the study were trait anger, anger/control, anger/out and anger/in. The independent variables of the study were the emotional autonomy scale sub-dimensions "individuation", "non-dependence on the parent", "parental de-idealization" and "perceives parents as people", and parenting styles "authoritarian", "permissive neglective", "authoritative" and "permissive indulgent" for mother and father, and insecure attachment dimensions "avoidant and anxious attachment to mother and father". Ethics committee approval was obtained for the study according to the decision of Selçuk University Faculty of Medicine Local Ethics Committee dated 11.12.2019 and numbered 2019/361.

Participants

The study group was formed via random sampling method. Between 2019-2020, the data collection period of the study, the scale forms were converted into online forms due to social distancing measures related to the COVID-19 pandemic. The forms were filled out by a total of 678 participants, 370 (54.6%) females and 308 (45.4%) males, aged between 11 and 15, through online social networks. Of the participants, 341 (50.3%) were studying in secondary school and 337 (49.7%) in high school.

When the educational status of the participants' parents was analyzed, it was found that 1.5% of the fathers were illiterate, 29% had primary education, 28.8% secondary education, 30.8% higher education, 3.7% of the mothers were illiterate, 45.6% had primary education, 19.6% secondary education, 21.1% higher education. When the number of siblings of the participants was analyzed, 6.5% of them were only children, 32.4% had two siblings, and 61.1% had three or more siblings. While 2.5% of the participants received psychological support, 97.5% did not receive psychological support.

Materials

Emotional Autonomy Scale (EAS)

In this study, the 'Emotional Autonomy Scale' adapted into Turkish by Tatar et al. (2016) was used to assess the emotional autonomy of adolescents. The scale is a 4-point Likert-type scale, and participants evaluate themselves between 1=I totally disagree and 4=I totally agree.

The scale consists of 20 items and 4 sub-dimensions: "individuation", "Non-dependence on the parent", "parental de-idealization" and "perceives parents as people". Examples of scale items are "My parents almost never make mistakes" and "My parents behave as they do at work".

As a result of the confirmatory factor analysis of the EAS, it was reported that the calculated values in terms of the fit indices tested were GFI = 0.811, AGFI = 0.772, RMSEA = 0.092, RMR = 0.079 (Tatar et al., 2016). For this study, Cronbach's Alpha internal consistency reliability coefficient was .56 for non-dependence on the parent, .73 for parental de-idealization, .58 for perceiving parents as people, and .65 for the individuation sub-dimension.

Experiences in Close Relationships–Relationship Structures Questionnaire (ECR-RS)

In this study, the Experiences in Close Relationships–Relationship Structures Questionnaire (ECR-RS) was used to measure the attachment patterns of adolescents in close relationships. The scale was adapted into Turkish by Karataş (2016) and measures attachment to a mother, father, close friend and romantic partner. Within the scope of this study, the 9-item ECR-RS Mother form and the 9-item ECR-RS Father form were used. The scale consists of two sub-dimensions: attachment-related anxiety and avoidance, and is a 7-point Likert-type measurement tool in which participants evaluate themselves between 1 = totally disagree and 7 = totally agree. It was reported that the values calculated in terms of the fit indices tested as a result of the confirmatory factor analysis of the ECR-RS Mother Form were GFI=0.98, RMSEA= 0.08, CFI=0.97, SRMR=0.09, $\chi^2/sd=3.08$, and ECR-RS Father Form were GFI=0.98, RMSEA= 0.10, CFI=0.97, SRMR=0.13, $\chi^2/sd=4.36$ (Karataş, 2016; Karataş & Demir, 2019). A high score on the scale indicates a high level of avoidant attachment or anxious attachment. Examples of scale items include items such as "I usually share my problems and concerns with my mother" and "I prefer not to show my father how I really feel." The Cronbach's Alpha coefficient of the scale was calculated as .85 for "mother avoidance", .64 for "mother anxiety", .88 for "father avoidance" and .68 for "father anxiety" (Karataş, 2016; Karataş & Demir, 2019).

For this study, Cronbach's alpha coefficient was .70 for mother avoidant attachment, .82 for mother anxious attachment, .78 for father avoidant attachment and .86 for father anxious attachment.

Parenting Styles Questionnaire

In this study, the Parenting Styles Questionnaire developed by Sümer and Güngör (1999) was used to measure parents' child raising styles. The scale is a 5-point Likert-type measurement tool consisting of 22

items and two sub-dimensions, "strict control" and "acceptance/involvement", in which the participants evaluate themselves between 1=not true at all and 5=very true. Participants are asked to rate their parents separately for each item. Using the scores obtained from the two sub-dimensions of the scale, four parenting styles are evaluated: "authoritative", "permissive/neglective", "authoritarian" and "permissive/indulgent". Examples of the scale items include "He/She would help me solve my problems" and "He/She would often talk to me in a comforting way".

The Cronbach's alpha coefficient of the scale was found to be .94 for the "mother acceptance/involvement dimension", .80 for the "mother strict control dimension", .94 for the "father acceptance/involvement dimension", and .70 for the "father strict control dimension" (Sümer & Güngör, 1999). In this study, Cronbach's alpha coefficient was .89 for the mother acceptance/involvement dimension, .79 for the mother strict control dimension, .90 for the father acceptance/involvement dimension, and .83 for the father strict control dimension.

Trait Anger and Anger Expression Style Scale

In this study, the Trait Anger and Anger Expression Style Scale, adapted into Turkish by Özer (1994), was used to measure the trait anger and anger expression styles of adolescents. Through the Turkish form of the scale, anger expression style is evaluated as trait anger and controlled anger, externalized anger and internalized anger. The scale is a 4-point Likert-type measurement tool consisting of a total of 34 items, including 10 items to measure trait anger, 24 items with three sub-dimensions, controlled anger, externalized anger and internalized anger, in which the participants evaluate themselves between 1=does not describe at all, 4=completely describes. High scores on the trait anger scale indicate that the level of anger is high, high scores on the internalized anger scale indicate that anger is suppressed and kept inside, high scores on the externalized anger scale indicate that anger is easily expressed, and high scores on the controlled anger scale indicate that anger can be controlled (Özer et al., 2016). Scale items such as "I get angry easily" and "I argue with others" can be given as examples of scale items.

In the reliability study, Cronbach's Alpha values were calculated separately for each dimension. It was found to be .79 for trait anger, .84 for controlled anger, .78 for externalized anger and .62 for internalized anger. For this study, Cronbach's alpha coefficient was .85 for trait anger, .69 for internalized anger, .82 for externalized anger and .85 for controlled anger.

Personal Information Form

The personal information form was developed by the researchers to obtain personal details about the participants. The form includes questions about age, gender, education level, number of siblings, parents' education level and the status of receiving psychological support.

Data Collection Procedures

Research data were collected through online forms between 2019 and 2020. The participants were informed that their participation in the study was voluntary and that they could withdraw from the study at any time they wanted.

Data analysis

Frequency and percentage were reported for categorical variables and mean and standard deviation were reported for continuous variables. The data were analyzed with the SPSS 25 package program. The significance level was taken as .05. The effects of individuals' emotional autonomy, parenting styles and attachment sub-dimension scores on trait anger and anger expression style sub-dimension were analyzed by regression analysis with the Backward selection method. In order to ensure the assumptions of regression analysis, the linear relationship between the variables was tested with Pearson correlation analysis. Skewness, kurtosis (expected to be between -1.5 and 1.5 for a normal distribution) and VIF (being less than 5 indicates that there is no multicollinearity) values, the explanatory coefficient, the overall test results of the model, and the Durbin Watson value were also reported (Alpar, 2021; Tabachnick & Fidell, 2013).

Findings

The Pearson correlation coefficient was calculated to determine the size and direction of the relationship between the dependent and independent variables of the study. The results are given in Table 1.

Table 1.

Pearson Correlation Analysis Findings for Dependent and Independent Variables

		TA	Anger/ In	Anger/ Out	Anger/ Contro l
Emotional Autonomy	Individuation	.303*	.323*	.310*	-.249*
	Non-dependence on the parent	.155*	.148*	.195*	-.206*
	Parental de-idealization	.086*	.103*	.126*	-.223*
	Perceives parents as people	.161*	.134*	.197*	-.153*
	Mother Authoritative	.029	.028	.037	-.017

Parenting Styles	Mother Neglective	Permissive	-.068	-.029	-.048	-.067
	Mother Authoritarian		.208*	.185*	.221*	-.105*
	Mother Indulgent	Permissive	-.163*	-.173*	-.200*	.171*
	Father Authoritative		.046	-.047	-.007	-.057
	Father Neglective	Permissive	.014	.001	.038	-.069
	Father Authoritarian		.135*	.169*	.194*	-.092*
	Father Indulgent	Permissive	-.192*	-.129*	-.225*	.207*
Experiences in Close Relationships	Mother Avoidance		.099*	.134*	.103*	-.098*
	Mother Anxiety		.167*	.225*	.200*	-.048
	Father Avoidance		.146*	.152*	.138*	-.129*
	Father Anxiety		.137*	.164*	.171*	-.075

According to the Pearson correlation analysis findings, it was observed that the independent variables of mother authoritative, mother permissive-neglective, father authoritative, and father permissive-neglective did not have a relationship with the dependent variables, and the independent variable of anxious attachment to father did not have a relationship with the controlled anger variable. On the other hand, as seen in Table 1, other independent variables of the study showed low and medium-level relationships with the dependent variables. Based on the correlation analysis findings, the effect of individuals' emotional autonomy, parenting styles and attachment sub-dimension scores on trait anger and anger expression style sub-dimensions was analyzed by regression analysis with the Backward selection method. Skewness, kurtosis and VIF values, explanatory coefficient, model's overall test results and Durbin-Watson values were also reported. The results are presented in Table 2, Table 3, Table 4 and Table 5.

Table 2.

Explanatory Level of Independent Variables for Trait Anger Scores

Dependent Variable	Independent Variables	B	Beta	t	p	VIF
Trait Anger (Skewness=.462; Kurtosis=-.055)	(Constant)	1.575		12.909	<.001	
	Mother Avoidance	-.015	-.037	-.915	.361	1.261
	Mother Anxiety	.019	.060	1.542	.124	1.173
	Father Avoidance	.015	.036	.790	.430	1.543
	Father Anxiety	-.015	-.048	-.835	.404	2.565
	Mother Authoritarian	.140	.104	2.655	.008	1.176
	Mother Indulgent	.038	.030	.622	.534	1.743
	Father Indulgent	-.121	-.091	-2.328	.020	1.174

Individuation	.238	.245	5.851	<.001	1.340
Non-dependence on parents	.076	.076	1.689	.092	1.533
Parental de-idealization	-.072	-.074	-1.663	.097	1.528
Perceives parents as people	.033	.030	.729	.466	1.265

R²=.119; s=.561; F= 18.126; p<0.001; DW=1.894

In the study in which the effect of 12 independent variables on trait anger subdimension was evaluated, the constant term ($\beta_0=1.575$; $p<0.001$), Mother authoritarian ($\beta=.140$; $p=0.008$), Father permissive indulgent ($\beta=-.121$; $p=0.020$), Individuation ($\beta=.238$; $p<0.001$) were found significant.

Table 3.

Explanatory Level of Independent Variables for Internalized Anger Scores

Dependent Variable	Independent Variables	B	Beta	t	p	VIF
Anger/In (Skewness=.274; Kurtosis=-.117)	(Constant)	1,512		18.324	<.001	
	Mother Avoidance	-.005	-.014	-.312	.756	1.547
	Mother Anxiety	.041	.147	3.902	<.001	1.095
	Father Avoidance	.006	.017	.410	.682	1.325
	Father Anxiety	-.019	-.070	-1.249	.212	2.461
	Mother Authoritarian	.053	.044	1.056	.292	1.335
	Mother Permissive Indulgent	-.014	-.012	-.285	.776	1.404
	Father Authoritarian	.080	.068	1.797	.073	1.103
	Father Permissive Indulgent	.023	.019	.412	.680	1.650
	Individuation	.239	.272	7.212	<.001	1.103
	Non-dependence on the parent	.030	.033	.844	.399	1.182
	Parental de-idealization	-.034	-.039	-.873	.383	1.531
Perceives parents as people	-.018	-.017	-.434	.664	1.250	

R²=.132; s=.503; F= 34.203; p<0.001; DW=1.863

In the study in which the effect of 12 independent variables on the anger/in sub-dimension was evaluated, the constant term ($\beta_0=1.512$; $p<0.001$), Mother Anxiety ($\beta=.041$; $p<0.001$), Individuation ($\beta=.239$; $p<0.001$) were found significant.

Table 4.

Explanatory Level of Independent Variables for Externalized Anger Scores

Dependent Variable	Independent Variables	B	Beta	t	p	VIF
	(Constant)	1.326		10.93	<.00	

				4	1	
Anger/Out (Skewness=.616; Kurtosis=-.023)	Mother Avoidance	-.027	-	-1.588	.113	1.254
			.064			
	Mother Anxiety	.031	.096	2.480	.013	1.167
	Father Avoidance	-.003	-	-.149	.882	1.590
			.007			
	Father Anxiety	-.009	-	-.496	.620	2.569
			.028			
	Mother Authoritarian	.119	.085	2.147	.032	1.240
	Mother Permissive Indulgent	.009	.007	.141	.888	1.739
	Father Authoritarian	.067	.049	1.188	.235	1.363
	Father Permissive Indulgent	-.143	-.104	-2.659	.008	1.193
	Individuation	.202	.200	4.860	<.001	1.318
				1		
Non-dependence on the parent	.093	.089	2.288	.022	1.173	
Parental de idealization	-.042	-.041	-.934	.351	1.549	
Perceives parents as people	.071	.060	1.512	.131	1.257	

R² =.141; s=.577; F= 21.971; p<0.001; DW=1.879

In the study in which the effect of 12 independent variables on the anger/out sub-dimension was evaluated, the constant term ($\beta_0=1.326$; $p<0.001$), Mother Anxiety ($\beta=.031$; $p=0.013$), Father Permissive Indulgent ($\beta=-.143$; $p=0.008$), Individuation ($\beta=.202$; $p<0.001$), Non-dependence on the parent ($\beta=.093$; $p=0.022$) were found significant.

Table 5.

Explanatory Level of Independent Variables for Controlled Anger

Dependent Variable	Independent Variables	B	Beta	t	p	VIF
	(Constant)	3.220		24.570	<.001	
Anger/Control (Skewness=.078; Kurtosis=-.325)	Mother Avoidance	.008	.018	.440	.660	1.287
	Mother Anxiety	.013	.040	1.035	.301	1.150
	Father Avoidance	.002	.005	.099	.921	1.590
	Father Anxiety	-.013	-	-.675	.500	2.566
			.039			
	Mother Authoritarian	.005	.003	.076	.940	1.444
	Mother Permissive Indulgent	.037	.027	.586	.558	1.605
	Father Authoritarian	.028	.020	.501	.617	1.249
Father Permissive Indulgent	.195	.138	3.620	<.001	1.094	

Individuation	-.148	-.143	-	.001	1.287
			3.448		
Non-dependence on the parent	-.080	-	-1.656	.098	1.529
		.075			
Parental deidealization	-.108	-.105	-2.321	.021	1.526
Perceives parents as people	-.073	-.061	-1.508	.132	1.216

R² =.103; s=.603; F= 19.297; p<0.001 DW=1.907

In the study in which the effect of 12 independent variables on the anger/control sub-dimension was evaluated, the constant term ($\beta_0=3.220$; $p<0.001$), Father Permissive Indulgent ($\beta=.195$; $p<0.001$), Individuation ($\beta=-.148$; $p=0.001$), and Parental de-idealization of the parent ($\beta=-.108$; $p=0.021$) were found significant.

Discussion, Conclusion, and Suggestions

According to the findings of the study, 12 independent variables of the study significantly explain the level of trait anger of adolescents with a common effect. The mother's authoritarian parenting style, the father's permissive indulgent parenting style and the level of individuation, which is a sub-dimension of emotional autonomy, affect the adolescent's trait anger. These variables explain an average of 12% of the total variance in trait anger. According to the beta coefficient, the independent variable with the highest effect is the individuation sub-dimension of emotional autonomy ($\beta=.238$).

Previous studies indicate that there is a relationship between authoritarian parenting style and anger in children (Setiawati et al. 2020). In addition, it was reported that the intensity of parent-adolescent conflict that can be triggered by anger is higher among young people and parents using permissive and authoritative parenting styles (Bi et al., 2018). It was found that adolescents whose socialization within the family was restricted (Montemayor, 1983) and who defined their parents as oppressive had difficulties in controlling their anger and also had high levels of trait anger (Albayrak & Kutlu, 2009b). Parents with authoritarian parenting styles have limitations in showing love to their children, establishing close relationships, communicating, making decisions together and listening to their children's wishes, and they use punishment as a disciplinary method (Güngör, 2002; Acar, 2015). As a result, it is thought that these obstructive behaviors of parents cause adolescents to develop trait anger. On the other hand, parents who adopt permissive / indulgent attitudes have very high interest and love for their children, but they have very low control over their children's behavior (Sümer & Güngör,

1999). The low control of the family over the negative behaviors of the child may normalize the feeling of anger experienced by the adolescent and increase the trait anger level of the adolescent.

The findings of the study show that the most important predictor of trait anger is the individuation sub-dimension of emotional autonomy. Previous studies revealed that negative behaviors and violent tendencies may be related to the individuation level of adolescents (Acar, 2015; Kılıçarslan & Parmaksız, 2020). Although anger does not directly cause violence and negative behavior, it triggers relevant mechanisms. Individuation involves the outcomes such as adolescents making their own decisions and determining the direction of their behaviors. In some cases, the family may not yet be ready to give the autonomy that the adolescent wants. The adolescent may interpret this transition process as frustration. This may trigger the feeling of anger and anger-related structures such as reactive aggression and proactive aggression (Aydın & Akgün, 2007; Kesen et al., 2007).

According to the findings of the study, the 12 independent variables of the study significantly explain the internalized anger level of adolescents with a common effect. The adolescent's anxious attachment to the mother and the level of individuation, which is a sub-dimension of emotional autonomy, affect the adolescent's internalization of anger. These variables explain an average of 13% of the total variance in internalized anger. According to the beta coefficient, the independent variable with the highest effect is the individuation sub-dimension of emotional autonomy ($\beta=.272$).

Individuals' attachment orientations guide how they regulate their emotions throughout their lives (Shaver & Mikulincer, 2007). Since anger is one of the strongest and most intense emotions an individual can feel, its relationship with attachment has been demonstrated by past findings. For example, İmamoğlu (2003) found that there is a relationship between insecure attachment dimensions and repressed anger. Muris, Meesters et al., (2004) also reported that individuals with anxious attachment were angrier than individuals with secure attachment. The findings of this study also show similar results. In the context of the findings of this study and current studies, it can be said that adolescents with anxious attachment may be overly sensitive to losing their parents' support, love and attention, and therefore may prefer to internalize anger rather than express it. However, it is very difficult for adolescents with anxious attachment to display emotionally autonomous behavior, that is, to become individuated.

According to the findings of this study, individuation is the most important variable affecting the adolescents' ability to internalize their anger. During adolescence, the individuals try to gain more independence from parental control and progress towards

individuation. Individuation is the degree to which the adolescent understands that he/she is an individual separate from his/her parents (Tatar et al., 2016). It was reported that autonomy and individuation may also have negative psychological consequences in the relationship with the parent (Neff & Harter, 2003; Yu, 2011). When the findings obtained in the current study are interpreted, it is thought that the adolescent may tend to suppress anger by internalizing it in order to avoid problems that may arise due to the increase in the level of individuation and the decrease in the connection with the parent. As the adolescent becomes individualized, he/she may react to obstacles, avoid conflicts, focus on preserving the relationship, and therefore suppress his/her anger.

According to the research findings, the 12 independent variables of the study significantly explain the externalized anger level of adolescents with a common effect. The adolescent's anxious attachment to the mother, the mother's authoritarian father's permissive and indulgent attitude, and the level of individuation and Non-dependence on the parent, which are the sub-dimensions of emotional autonomy, affect the adolescent's externalization of anger. These variables explain an average of 14% of the total variance in externalized anger. According to the beta coefficient, the independent variable with the highest effect is the individuation sub-dimension of emotional autonomy ($\beta=.202$).

In the current study, it was found that anxious attachment, one of the insecure attachment dimensions, was effective in the adolescent's externalization of anger. Insecure attachment was associated with externalizing problems, including anger, in childhood (Dallaire & Weinraub, 2007). Findings from past studies suggest that insecure attachment may be associated with anger expression styles in adulthood and emerging adulthood (Broide et al., 2019; Mikulincer, 1998; Rholes et al., 1999). There are also findings that individuals who are insecurely attached to their parents are angrier and exhibit more aggressive and violent behavior (Doyle et al., 2009). These findings are consistent with the findings of the current study.

Anxiously attached individuals exhibit behaviors aimed at increasing contact with the attachment figure in order to regain a sense of security in stressful situations (See Bowlby, 1973; Bowlby, 1982, 1983). For example, a baby's crying may be an externalized behavior resulting from frustration and loss of a sense of security. Crying is an attachment behavior and its goal is to regain comfort by increasing contact with the mother. It has even been suggested that the feeling of anger first begins when the baby cannot reach the mother's breast (Klein, 2012). The baby, who cannot see his/her mother as an object separate from himself/herself, becomes angry when he/she cannot easily reach the object of pleasure (Aydin & Eker, 2018a). Bowlby (1973)

called this situation "anger of despair". A similar mechanism may be observed in individuals who are anxiously attached to their mothers during adolescence. It is thought that the adolescent's loss of his/her sense of security as a result of frustrations causes him/her to externalize the feeling of anger and thus motivates him/her to get closer to his/her mother in order to eliminate the feeling of frustration.

Another variable that affects externalized anger is parental attitudes. The authoritarian attitude of the mother and the permissive and indulgent attitude of the father cause the adolescents to express their anger in a destructive way. While parents who adopt an authoritarian attitude have strict practices and are emotionally distant, parents who adopt a permissive/indulgent parenting style generally do whatever their children want at home and have difficulty setting limits. The shaping of a child's behavior regarding adaptation is related to the discipline practices used by the parent. The mother's excessively rule-oriented and the father's excessively rule-free attitudes in child discipline can create confusion regarding parental support and guidance, which are vital in a child's development. This may cause the child to drift uncontrollably from one emotion, behavior or role to another. However, when adolescents perceive their parents as legitimate sources of authority who set the rules, they are more likely to comply with parental rules or avoid behaviors that violate other rules (Thomas et al., 2020). Children who are allowed to do whatever they want at home have difficulty in adapting and controlling their desires and wishes when they are prevented in social environments outside the home, and it becomes very difficult for them to direct their behavior in a family environment where there are no rules and uncertainty (Kantürk, 2014). It is thought that the authoritarian attitude of one parent and the over-indulgent attitude of the other may cause the rules necessary for the safety, health and social development of the adolescent to become unclear, and therefore lead to problems in externalizing anger when they encounter obstacles in their relationships with other people.

According to the findings of the study, the level of individuation and non-dependence on the parent, which are the dimensions of emotional autonomy, affect the adolescent's externalization of anger. As the mean scores of adolescents increase in these dimensions of emotional autonomy, their anger externalization scores also increase. When the definition of externalized anger is examined, it is seen that it is described as the tendency to show aggressive behaviors towards people or objects in the environment (Spielberger et al., 1983). Researchers have revealed different findings in previous studies on emotional autonomy, which was identified as a predictor variable in the findings obtained in the current study. For example, while there are findings indicating that an increase in the level of emotional

autonomy will lead to positive behavioral and emotional outcomes in adolescents (Lamborn & Steinberg, 1993), there are also findings pointing out that as the level of emotional autonomy increases, adolescents show maladaptive behaviors in a supportive family environment and adaptive behaviors in a less supportive environment (Fuhrman & Holbeck, 1995; Ryan & Lynch, 1989). Researchers suggest that an increase in adolescents' emotional autonomy scores can lead to negative behaviors and consequences, as well as positive ones. In the current study, findings that can be considered parallel to the discussion initiated by the research findings of Ryan and Lynch (1989) were obtained. The development of emotional autonomy, especially "individuation" and "non-dependence on the parent", may cause adolescents to express their anger in a destructive way. On the other hand, when interpreting this finding, the effect of the adolescent's anxious attachment and the parents' use of conflicting parenting styles on externalizing anger should be taken into consideration. Therefore, it is thought that family climate should be taken into account when examining how emotional autonomy affects anger expression style.

According to the findings of the study, 12 independent variables of the study significantly explain the controlled anger level of adolescents with a common effect. Father's permissive and indulgent attitude, and individuation and parental deidealization, which are the sub-dimensions of emotional autonomy, affect the adolescent's anger control. All these independent variables explain an average of 10% of the total variance in controlled anger. According to the beta coefficient, the independent variable with the highest effect is father's permissive/indulgent attitude ($\beta=.138$).

It is believed that analyzing the controlled anger findings with other findings will provide a more holistic perspective. According to the findings, one of the important determinants of adolescents feeling constantly angry and externalizing their anger in a destructive way is the father's permissive and indulgent parenting practices. As the scores of the father's permissive and indulgent disciplinary practices scores decrease, the adolescent feels constantly angry and externalizes his/her anger (see Tables 2 and 4). On the other hand, the father's permissive and indulgent attitude is also effective on the adolescent's ability to control and express his/her anger constructively. As the scores of this attitude increase, the adolescent's tendency to control anger increases (see Table 5). Based on these consistent findings, meaningful interpretations can be made when other findings in the study are carefully analyzed. First of all, it can be said that the inconsistency that arises as a result of the father's attitude accompanied by the mother's authoritarian parenting practices leads the adolescent both to anger and to express his/her anger in a

destructive way (see Tables 2 and 4). As a result of parenting practices, which can be called inconsistent attitudes that occur when the understanding of discipline between parents does not match each other, the child cannot predict how to direct his/her behavior and cannot balance his/her behavior (Dursun, 2010). Previous studies have reported findings that parenting practices explain externalization problems and problem behaviors in children (Kahraman & Irmak, 2019). On the other hand, when the findings regarding the anger control variable are examined, it is seen that the mother's authoritarian attitude alone does not have a significant effect, and the only significant effect is provided by the father's permissive and indulgent attitude (See Table 5). Based on this, the findings regarding the relationship between the anger control variable and parenting styles, although limited, can be interpreted as follows: While the adoption of inconsistent parenting styles between parents causes the problem of externalizing anger, if there is no inconsistency between the parents' practices and the father's relationship with the child is emotionally close and love-oriented, it is thought that the parents' child-rearing practices contribute to the adolescent's control of anger.

In the findings regarding the anger control variable, it was determined that the individuation and parental de-idealization dimensions of emotional autonomy had a significant effect. Parents have an important role in gaining emotional autonomy. Parents are often partners, not enemies, during adolescence. It has been reported that most adolescents report positive relationships with their parents, see them as the primary source of guidance in the process of identity formation and individuation, and that adolescents who feel connected to their parents are psychologically healthier (Mahoney et al., 2002). Being dependent on the parent in the process of gaining emotional autonomy is only related to giving up idealizing the parent and individuation. In the process of gaining emotional autonomy, individuation gives its first signs when the adolescent stops idealizing the parents (Çoban, 2013). Two types of emotional autonomy are mentioned in the literature. The first type is defined as "separation", which represents a healthy distance with attachment to parents, and the other is defined as "detachment", which represents a radical separation without attachment and distrust of the family (Majorano et al., 2015). Accordingly, it is thought that the adolescents in the participant group in this study may have developed the first type of emotional autonomy and this contributed positively to the adolescent's development of anger control skills.

The findings of this study provide important findings to explain anger and the way anger is expressed in adolescents. Adolescents' trait anger and anger expression styles are explained by their emotional autonomy development, their attachment styles to their parents, and

their perceptions of their parents' parenting styles as a common effect. According to the results of the study, (1) the trait anger was affected by the mother's authoritarian, father's permissive/indulgent parenting practices and the individuation dimension of emotional autonomy, (2) the tendency to internalize anger was affected by the anxious attachment to the mother and the individuation sub-dimension of emotional autonomy, (3) the tendency to externalize anger was affected by anxious attachment to the mother, father's permissive/indulgent parenting style, and non-dependence on the parent and individuation dimensions of emotional autonomy, (4) anger control scores were affected by father's permissive/indulgent parenting style and individuation and parental de-idealization sub-dimensions of emotional autonomy.

In future studies, it is recommended to examine the mediating role of emotional autonomy and attachment orientation in the relationship between anger and anger expression style and parental attitudes, to re-examine the anger and anger expression styles of adolescents with qualitative methods, and to examine the relationships between attachment orientation, emotional autonomy and anger expression style according to relationship structure together with other variables that may have an effect such as autobiographical memory and childhood traumatic experiences. In the practices to be carried out in the field, it is recommended that skills aimed at gaining knowledge and awareness about family-related dynamics and emotion regulation be added to the guidance and psychological counseling activities to be prepared for adolescents and their families. In addition, within the scope of psychological counseling services provided for adolescents, it is recommended that counselors collect information about the client's attachment orientation, autonomy and parenting style of the family during the initial/problem identification interview and in the following process. In this way, the counselor can contribute to the client's development of awareness and appropriate methods and techniques can be selected for anger management.

Ethics Committee Approval: *This research was conducted with permission obtained by the Selçuk University Faculty of Medicine Local Ethics Committee decision dated 11/12/2019 and numbered 2019/361.*

Conflict of Interest: *The authors declare that they have no conflict of interest.*

Author's Contribution: *The authors contributed equally to the study.*

References

- Acar, S. B. (2015). *Parental attitudes and childhood traumatic experiences as predictors of anger and anger expression styles in preadolescent sample*. [Master thesis, İstanbul Bilim University]. National Dissertation Center.
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. N. (2015). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Routledge Taylor & Francis.
- Albayrak, B. & Kutlu, Y. (2009a). Anger expression and related factors in adolescents. *Maltepe University Journal of Nursing Science and Art*, 2(3), 57-69.
- Alpar, R. (2021). *Uygulamalı çok değişkenli istatistiksel yöntemler*. Detay Yayıncılık.
- Aslan, S. & Güven, M. (2010). The Relation between attachment and personal adjustment mediated by separation-individuation. *Education and Science*, 35(157), 181-191
- Aydın, A. & Akgün, S. (2014). The relationships between anger, narcissism and reactive and proactive aggression in adolescence. *Turkish Journal of Psychology*, 29(73), 44-56.
- Aydın, B. (1997). *Çocuk ve Ergen Psikolojisi*. Marmara Üniversitesi Vakfı Yayınları.
- Baumrind, D. (2005). Patterns of parental authority and adolescent autonomy. *New Dir. Child Adolesc.*, 2005(108), 61-69. <https://doi.org/10.1002/cd.128>
- Bi, X., Yang, Y., Li, H., Wang, M., Zhang, W., & Deater-Deckard, K. (2018). Parenting styles and parent-adolescent relationships: The mediating roles of behavioral autonomy and parental authority. *Frontiers in Psychology*, 2187(9). 1-13 <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.02187>
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss: Separation*. Basic Books.
- Bowlby, J. (1982). Attachment and loss: retrospect and prospect. *American Journal of Orthopsychiatry*, 52(4), 664-678. <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.1982.tb01456.x>
- Bowlby, J. (1983). *Attachment and Loss: Attachment*. Basic Books.
- Brodie, Z. P., Goodall, K., Darling, S., & McVittie, C. (2019). Attachment insecurity and dispositional aggression: The mediating role of maladaptive anger regulation. *Journal of Social and Personal Relationships*, 36(6), 1831-1852. <https://doi.org/10.1177/0265407518772937>
- Bulut, S. (2018). *Examine the relationship between parents' attitude and anger expression for high school students*. [Master thesis, İstanbul Gelişim University]. National Dissertation Center.
- Chan, K.W. & Chan, S.M. (2009). Emotional autonomy and perceived parenting styles: relational analysis in the Hong Kong cultural context.

- Asia Pacific Educ. Rev.* 10, 433–443. <https://doi.org/10.1007/s12564-009-9050-z>
- Collins, N. L. (1996). Working models of attachment: Implications for explanation, emotion, and behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71(4), 810-832. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.71.4.810>
- Collins, N. L., & Feeney, B. C. (2004). Working models of attachment shape perceptions of social support: evidence from experimental and observational studies. *Journal of Personality and Social Psychology*, 87(3), 363-383. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.87.3.363>
- Collins, N. L., & Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(4), 644-663. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.58.4.644>
- Costello, E. J., Copeland, W., & Angold, A. (2011). Trends in psychopathology across the adolescent years: what changes when children become adolescents, and when adolescents become adults. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 52(10), 1015-1025. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2011.02446.x>
- Çoban, A. E. (2013). Investigation of Turkish adolescents emotional autonomy in terms of some demographic variables. *Education and Science*, 38(169), 357-371.
- Dallaire, D. H., & Weinraub, M. (2007). Infant mother attachment security and children's anxiety and aggression at first grade. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 28(56), 477-492. <http://dx.doi.org/10.1016/j.appdev.2007.06.005>
- Darling, N., & Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological Bulletin*, 113(3), 487-496. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0033-2909.113.3.487>
- Demiriz, S. & Öğretir, A. D. (2007). A study of the attitudes of mothers of 10-years-old children in lower and upper socio-economic status. *Kastamonu Education Journal*, 15(1), 105- 122.
- Di Giunta, L., Iselin, A.-M.R., Lansford, J.E., Eisenberg, N., Lunetti, C., Thartori, E., Basili, E., Pastorelli, C., Bacchini, D., Uribe Tirado, L.M. & Gerbino, M. (2018), Parents' and early adolescents' self-efficacy about anger regulation and early adolescents' internalizing and externalizing problems: A longitudinal study in three countries. *Journal of Adolescence*, 64(1), 124-135. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2018.01.009>
- Doyle, A. B., Lawford, H., & Markiewicz, D. (2009). Attachment style with mother, father, best friend, and romantic partner during adolescence. *Journal of Research on Adolescence*, 19(4), 690-714. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1111/j.1532-7795.2009.00617.x>
- Dursun, A. (2010). *Examining of the relationship between the behavioral problems of the children in the preschool period and parents*

- attitudes*. [Master thesis, İzmir Dokuz Eylül University]. National Dissertation Center.
- Fuligni, A. J. (1998). Authority, autonomy, and parent-adolescent conflict and cohesion: a study of adolescents from Mexican, Chinese, Filipino, and European backgrounds. *Dev. Psychol.* 34(4), 782–792. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.34.4.782>
- Garber, J., & Little, S. A. (2001). Emotional autonomy and adolescent adjustment. *Journal of Adolescent Research*, 16(4), 355-371. <https://doi.org/10.1177/0743558401164004>
- Gresham, D., Melvin, G. A., & Gullone, E. (2016). The role of anger in the relationship between internalising symptoms and aggression in adolescents. *Journal of Child and Family Studies*, 25(9), 2674-2682. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1007/s10826-016-0435-4>
- Güngör, A. (2002). *Gelişim ve öğrenme. Toplumsal ve duygusal gelişim*. Anı Yayıncılık.
- Hazan, C., & Shaver, P. R. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511-524. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.52.3.511>
- Hazan, C., & Shaver, P. R. (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological Inquiry*, 5(1), 1-22. https://psycnet.apa.org/doi/10.1207/s15327965pli0501_1
- Houltberg, B. J., Sheffield Morris, A., Cui, L., Henry, C. S., & Criss, M. M. (2016). The role of youth anger in explaining links between parenting and early adolescent prosocial and antisocial behavior. *The Journal of Early Adolescence*, 36(3), 297-318. <https://doi.org/10.1177/0272431614562834>
- İmamoğlu, S. (2003). *The examination of the relationships between anger-anger expression styles and attachment styles of teacher candidates*. [Master thesis, Marmara University]. National Dissertation Center.
- Kahraman, H., & Irmak, T. Y. (2019). Children's temperament and problem behaviors: mediating role of parenting practice. *The Journal of Buca Faculty of Education*, 48, 15-29.
- Kantürk, Y. (2014). *Transgenerational abuse and related factors among mothers and their children who seek for psychological help*. [Master thesis, Maltepe University]. National Dissertation Center.
- Kaplan, B., & Aksel, E. Ş. (2013). The investigation of relationship between attachment and aggressive behavior of adolescents. *Nesne Journal of Psychology*, 1(1), 20-49. <https://doi.org/10.7816/nesne-01-01-02>
- Karababa, A., & Dilmaç, B. (2015). The role of human values in predicting trait anger and anger expression styles among adolescents. *Elementary Education Online*, 14(3), 1149-1158. <http://dx.doi.org/10.17051/ieo.2015.85927>

- Karataş, S. (2016). *Attachment and identity status among adolescents: Examining the mediating role of the basic psychological needs*. [Master thesis, İstanbul University]. National Dissertation Center.
- Karataş, S., & Demir, İ. (2019). Attachment avoidance and anxiety in adolescence: Turkish adaptation of the Experiences in Close Relationships-Relationship Structures Scale. *Psychological Reports, 122*(4), 1372–1394. <https://doi.org/10.1177/0033294118785562>
- Kesen, N. F. , Deniz, M. E. & Durmuşoğlu, N. (2007). Ergenlerde saldırganlık ve öfke düzeyleri arasındaki ilişki: Yetiştirme yurtları üzerinde bir araştırma. *The Journal of Selcuk University Social Sciences Institute, 17*, 353-364.
- Kılıçarslan, S. & Parmaksız, İ. (2020). Social anxiety and emotional autonomy as predictors of violence tendency in adolescents. *Mersin University Journal of the Faculty of Education, 16* (1), 1-14.
- Köseoğlu, S. A. & Erçevik, A. (2015). The relation between emotional autonomy and social support levels for high school students. *Bolu Abant İzzet Baysal University Journal of Faculty of Education, 15*(2),198-216.
- Kuppens, P., Van Mechelen, I., Smits, D. J., & De Boeck, P. (2003). The appraisal basis of anger: specificity, necessity and sufficiency of components. *Emotion, 3*(3), 254. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/1528-3542.3.3.254>
- Lamborn, S. D., & Steinberg, L. (1993). Emotional autonomy redux: Revisiting Ryan and Lynch. *Child Development, 64*(2), 483-499. <https://psycnet.apa.org/doi/10.2307/1131264>
- Maccoby, E. E., & Martin, J. A. (1983). Socialization in the Context of the Family: Parent-Child Interaction. In *Handbook of Child Psychology: Socialization, Personality, and Social Development* (Vol. 4, pp. 1-101).Wiley.
- Mahoney, J. L., Schweder, A. E., & Stattin, H. (2002). Structured after-school activities as a moderator of depressed mood for adolescents with detached relations to their parents. *Journal of Community Psychology, 30*(1), 69-86. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1002/jcop.1051>
- Majorano, M., Musetti, A., & Brondino, M. (2015). Loneliness, Emotional Autonomy, and Motivation for Solitary Behavior During Adolescence. *J Child Fam Stud 24*, 3436–3447. <https://doi.org/10.1007/s10826-015-0145-3>
- Mikulincer, M. (1998). Adult attachment style and individual differences in functional versus dysfunctional experiences of anger. *Journal of Personality and Social Psychology, 74*(2), 513-524. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.74.2.513>
- Montemayor, R. (1983). Parents and adolescents in conflict: All families some of the time and some families most of the time. *The Journal of Early Adolescence, 3*(1-2), 83-103. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1177/027243168331007>

- Muris, P., Meesters, C., Morren, M., & Moorman, L. (2004). Anger and hostility in adolescents: Relationships with self-reported attachment style and perceived parental rearing styles. *Journal of Psychosomatic Research*, 57(3), 257-264. [https://doi.org/10.1016/S0022-3999\(03\)00616-0](https://doi.org/10.1016/S0022-3999(03)00616-0)
- Neff, K. D., & Harter, S. (2003). Relationship styles of self-focused autonomy, other-focused connectedness, and mutuality across multiple relationship contexts. *Journal of Social and Personal Relationships*, 20(1), 81-99. <https://doi.org/10.1177/02654075030201004>
- Özer, A. K. (1994). Sürekli öfke (SL-Öfke) ve öfke ifade tarzı (Öfke-Tarz) ölçekleri ön çalışması. *Turkish Journal of Psychology*, 9(31), 26-35.
- Özmen, D., Özmen, E., Çetinkaya, A., & Akil, I. Ö. (2016). Trait anger and anger expression styles in adolescents. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 17(1), 65-73.
- Özyürek, A., & Özkan, İ. (2015). An examination of the relationship between anger levels of adolescents towards school and parental attitudes. *Bolu Abant İzzet Baysal University Journal of Faculty of Education*, 15(2), 280-296.
- Rholes, W. S., Simpson, J. A., & Oriña, M. M. (1999). Attachment and anger in an anxiety provoking situation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76, 940-957. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.76.6.940>
- Ryan, R. M., & Lynch, J. H. (1989). Emotional autonomy versus detachment: Revisiting the vicissitudes of adolescence and young adulthood. *Child Development*, 60, 340-356. <https://doi.org/10.2307/1130981>
- Setiawati, Y., Miranti, K., & Syulthoni, ZB (2020). The relationship between mother's parenting patterns and aggressive behavior of adolescent son in risk environments. *EurAsian Journal of BioSciences*, 14 (1), 2513-2517.
- Shaver, P. R., & Mikulincer, M. (2007). Adult attachment strategies and the regulation of emotion. In *Handbook of emotion regulation* (2nd ed., pp. 446-465). Guilford Press.
- Soykan, Ç. (2003). Anger and Anger Management. *The Journal of Crisis*, 11 (2), 19-28.
- Spielberger, C. D., Jacobs, G., Russell, S., & Crane, R. S. (1983). Assessment of anger: The state-trait anger scale. In *Advances in personality assessment* (Vol. 2, pp. 159-187). Hillsdale.
- Steinberg, L., & Silverberg, S. B. (1986). The vicissitudes of autonomy in early adolescence. *Child Development*, 57(4), 841-851. <https://doi.org/10.2307/1130361>
- Sümer, N. & Güngör. (1999). Çocuk yetiştirme stillerinin bağlanma stilleri, benlik değerlendirmeleri ve yakın ilişkiler üzerindeki etkisi. *Turkish Journal of Psychology*, 14(44), 35-61.

- Sümer, N., & Şendağ, M. A. (2009). Attachment to parents during middle childhood, self-perceptions, and anxiety. *Turkish Journal of Psychology, 24*(63), 86-101.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*. Pearson.
- Tatar, A., Bildik, T., Yektaş, Ç., Hamidi, F. & Özmen, H. E. (2016). The adaptation of emotional autonomy scale into Turkish and examination of emotional autonomy an non-clinical adolescence sample. *Nobel Medicus, 12*(1), 39-48.
- Thomas, S. P. (1989). Gender differences in anger expression: Health implications. *Research in Nursing & Health, 12*(6), 389-398. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1002/nur.4770120609>
- Thomas, K. J., Rodrigues, H., de Oliveira, R. T., & Mangino, A. A. (2020). What predicts pre-adolescent compliance with family rules? A longitudinal analysis of parental discipline, procedural justice, and legitimacy evaluations. *Journal of Youth and Adolescence, 49*, 936-950. <https://doi.org/10.1007/s10964-019-01158-0>
- Troisi, A., & D'Argenio, A. (2004). The relationship between anger and depression in a clinical sample of young men: the role of insecure attachment. *Journal of Affective Disorders, 79*(1-3), 269-272. [https://doi.org/10.1016/S0165-0327\(02\)00406-8](https://doi.org/10.1016/S0165-0327(02)00406-8)
- Yu, J.J. (2011). Reciprocal associations between connectedness and autonomy among Korean adolescents: compatible or antithetical. *Journal of Marriage and Family, 73*, 692-703. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2011.00839.x>
- Zhang, W. X., & Fuligni, A. J. (2006). Authority, autonomy, and family relationships among adolescents in urban and rural China. *J. Res. Adolesc. 16*, 527-537. <https://doi.org/10.1111/j.1532-7795.2006.00506.x>